

Stranícku politiku v SZPB neprosím

Martin Krno, predseda ObIV SZPB Bratislava

Už ma bolí hlava zo žabo-myších vojen o tom, či naše občianske združenie má byť súčasne i politické. Iste, musíme sa zaujímať aj o politiku. Samotný názov zväzu je politický, rodil sa a nadväzuje na tradície tvrdého politického boja. Len tí, čo chcú spochybniť historický význam Povstania, by radi túto udalosť zredukovali na vojenskú operáciu.

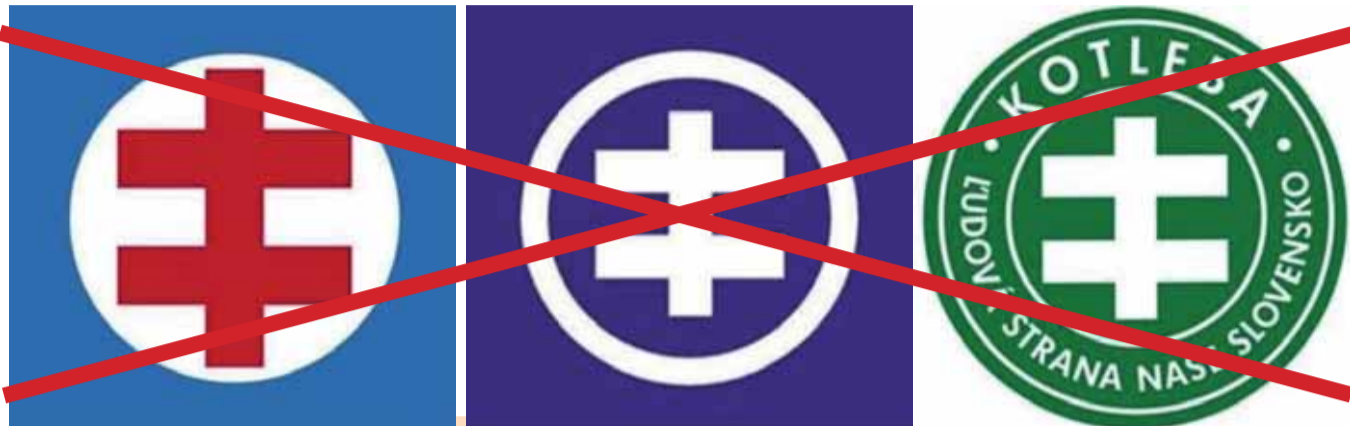
Ale nech nám dovoľia kritici, aby sme v SZPB robili vlastnú politiku, antifašistickú, protixenofóbnu, nepartijnú, a vybrali si tých, s ktorými chceme spolupracovať pri presadzovaní svojich humanistických cieľov. Viacerí naši členovia sú členmi rozličných strán a hnutí. Nik im v tom nebráni, v určitých situáciách to môže byť dokonca prínosom. Samozrejme, ak nejde o všelijaké odnože neoludáckych a kryptonacistických organizácií.

Niektorí zase ako občania či príslušníci profesie pripájajú svoj podpis pod petície, ktorých obsah nie je v rozpore s našimi stanovami, alebo ich kroky vedú na politicky ladené mítingy, na ktorých sa, verme, dodržiavajú zákony. Ale aby sa zväz oficiálne zapájal do stranického zápasu o moc?

Ktosi nám vyčíta, že sme zapredanci a robíme krovie vládnym činiteľom na oslavách SNP a oslobodenia. To už si nepamätajú, ako sme ťažko bojovali za vyhlásenie 29. augusta za štátny sviatok? O to, aby slávnostné zhromaždenia nabrali štábnu kultúru a aby sa nich podieľali aj ústavní predstavitelia? Teraz sa máme toho vzdať, lebo sa niekomu nepáči farba viazanky, ktorú nosí ten alebo onen politik? Ide predsa predovšetkým o naše oslavy, my si ich nedáme zobrať.

Prečo sme vraj vlani neorganizovali demonštrácie proti vládnym opatreniam (iste, neraz nedostatočným) na tlmenie smrteľných dôsledkov pandémie? Uverili tým, ktorí ešte aj dobrovoľné očkovanie detí označujú za fašizmus. My dokážeme napočítať do troch a čo to vieme o vekových kategóriách členskej základne SZPB. A tak sme na adresu dezinformátorov a antivaxerov povedali svoje.

Najnovšie sa veľa hovorí o vojenskej spolupráci s USA. Určite mňa osobne viac ako ukričaní poslanci rozličného razenia či modroknížkoví ministri presvedčili argumenty odborníkov na právo a medzinárodné vzťahy, že ide o legislatívny nepodarok. No prečo by si mal náš oblastný výbor vziať na vlastné triko usporiadanie protivládneho zhromaždenia, ako ho o to požiadala nemenovaná strana? Aby vyznelo nadstranícky? Aby sa nám tam nanosili tí, čo ešte pred štyrmi rokmi túto dohodu horlivo pripravovali, a spolu s nimi mužičkovia so zelených zástavami? Takto si politiku SZPB naozaj nepredstavujem.

Znakom Hlinkovej gardy (vľavo) sa Marián Kotleba inšpiroval pri znaku Slovenskej republiky i LSNS. Dúfajme, že polícia a súdy už budú nekompromisne treat' používanie všetkých nacistických symbolov. Foto: Bojovník

Slovenskí náckovia za mrežami

Braňo Ondruš

Živým symbolom slovenskej neonacistickej scény konečne reálne hrozia roky väzenia. O Mariánovi Kotlebovi rozhodne najvyšší súd 8. marca. Na výsledky vyšetrovania čaká za mrežami šéf radikálnej skupiny Vzдор Kysuce Marián Magát. Hoci by nešlo o prvé rozsudky proti pravícovému extrémistom u nás, definitívne odsúdenie neonacistických lídrov by malo povzbudiť políciu, prokuratúru i súdy, aby razantne potierali akékoľvek neofašistické a neonacistické prejavy.

Vodca LSNS čaká na konečný verdikt. V októbri 2020 ho sudkyňa Špecializovaného trestného súdu Ružena Sabová uznala za vinného z trestného činu založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd. Dostal štyri roky a štyri mesiace „na tvrdo“.

Propagoval neonacistický symbol

Sudkyňa bola tvrdšia, než prokurátor, ktorý ho žaloval za prejavy sympatií k hnutiu smerujúcemu k potla-

čeniu základných práv a slobôd. Podľa trestného zákona je to menej závažný čin, za ktorý Kotlebovi hrozil menší trest, než napokon dostal. Kotleba sa pochopiteľne odvolal a najvyššiemu súdu trvalo rok a pol, kým sa dostal k pojednávaniu. Zapríčinili to výpadky sudcov kvôli pandémie, aj odchod jednej sudkyne zo senátu, ktorý bude o Kotlebovi rozhodovať, do penzie.

Najvýznamnejšie na rozsudku je jeho odôvodnenie. Sudkyňa ho čítala hodinu a pol, aby detailne vysvetlila, čo všetko považuje za propagáciu fašizmu a nacizmu. Hlavným dôvodom bolo verejné použitie číselného symbolu 1488. Ide o všeobecne známy a často používaný symbol neonacistov po celom svete. Sudkyňa podrobne opísala, ako ho Kotleba používal v minulosti, aj v prípade, pre ktorý ho polícia začala v roku 2017 vyšetrovať. Vtedy v marci ako predseda Banskobystrického samosprávneho kraja odovzdal šeky s touto sumou vybraným ľuďom.

R. Sabová zdôvodnila, prečo odmietla Kotlebovo tvrdenie, že ide

o číslo, ako ktorékoľvek iné. Ako vypovedal jeden z obdarovaných, Peter Demjan, bolo jasné, že podujatie sa zámerné uskutočnilo 14. marca, v deň „výročia“ vzniku „prvej Slovenskej republiky“, ako si túto udalosť pripomínajú slovenskí neonacisti. „Jeden starší pán bol ocenený, pretože sa narodil v deň vzniku republiky“, uviedol. Sála, kde sa podujatie uskutočnilo, bola „vyzdobená“ veľkými podobizňami Jozefa Tisu a Andreja Hlinku.

Zneužil rodiny v núdzi

Pred súdom sa dokázalo, že išlo o cielene pripravovanú propagáciu nacistického symbolu. Podujatie Kotlebovci propagovali pred i po ňom. Obdarovaní – zväčša ľudia v núdzi alebo rodiny so zdravotne postihnutými deťmi – sa na ňom museli zúčastniť osobne. Kotleba totiž potreboval sériu fotografií s veľkým symbolickým šekom s číslom 1488. Tie potom šíril na internete a v „informačných kanáloch“ LSNS. Ľudia s postihnutím dostali jasne na vý-

(Pokračovanie na str. 2)

Nezabudnuteľných 26 ročníkov pod Kriváňom

Ivan Bubelíny

Foto autor a archív Klubu slovenských turistov a lyžiarov

Poznať krásy horného Liptova, prispieť k otuženiu zdravia a v neposlednom rade zoznámiť sa s krajom, v ktorom deväť týždňov zúril jeden z najťažších bojov na našom území počas druhej svetovej vojny. To boli hlavné motívy pre usporiadanie lyžiarsko-turistického pochodu (LTP) pri príležitosti 30. výročia oslobodenia našej vlasti od fašizmu.

Myšlienka sa zrodila na výbore zväzu turistiky okresného výboru Československého zväzu telesnej výchovy v Liptovskom Mikuláši na čele s dlhoročným predsedom Júliom Stankovianskym. V spolupráci s Vysokou vojenskou technickou školou, okresným výborom SZPB

a náčelníctvom Horskej služby Vysokých a Západných Tatier – juh sme usporiadali 19. februára 1975 prvý ročník pochodu Po stopách 1. čs. armádneho zboru. Z viacerých možností sme vybrali trasu z Troch studničiek, popod úbočia Kriváňa, Bystrej a Baranca, ponad obce Pribylina,

Žiar a Smrečany až k výšine Háj, kde po vojne pochovali 1369 českých a slovenských vojakov.

Niekedy bolo málo snehu

Vo frontovom čase sa tadiaľ po lesnej ceste presúval zo Štrbského Pleša do bojov o metropolu Liptova lyžiarsky prápor automatčikov 1. čs. armádneho zboru. Nachádzajú sa na nej viaceré pomníčky partizánom a vojakom, ktorí tu položili svoje životy. Organizátori navrhli trať dlhú 40 kilometrov. Bežkári štartovali z jednotlivých miest podľa kategórií pri Chate kpt. Rašu, na Podbanskom, v Račkovej a Studenej doline.

(Pokračovanie na str. 3)

Slovenskí náckovia za mrežami

Chrapúnske zneužívanie – telesne postihnutí museli prísť osobne, aby sa Kotleba mohol pochváliť fotkou s veľkým číslom 1488.

foto: blog Jána Benčíka

(Dokončenie zo str. 1)

ber – buď prídu osobne, alebo žiadnu finančnú podporu nedostanú.

Kotebovi navyše priťažilo,

že toto všetko konal ako vysoký ústavný činiteľ. V tom čase bol nielen županom, ale aj poslancom Národnej rady SR. „Obžalovaný konal ako posla-

nec zákonodarného zboru, ktorý je povinný dodržiavať ústavu a zákony,“ vysvetlila sudkyňa Sabová. Podľa zákona sa trest pri neverejnom spáchaní rovnakého trestného činu začína na jednom roku, nie štyroch, ako v Kotlebovom prípade.

Odvedú ho v putách?

Ak najvyšší súd o necelých dvoch týždňoch potvrdí, Kotlebu odvedú v putách priamo do väzenia. On sám zatiaľ neoznámil, či na pojednávanie príde. Môže sa nechať zastupovať advokátom, či dokonca požiadať o odročenie. Senát by teoreticky mohol vrátiť prípad na špecializovaný súd, ale iba v prípade, ak by našiel vážne pochybenia v jeho postupe, čo sa nezdá pravdepodobné.

V každom prípade budú všetci protifašistickí bojovníci a aktivisti s napätím sledovať, čo sa 8. marca na najvyššom súde udeje.

Čo symbolizuje 1488

Číslo 1488 je známym a často používaným symbolom neonacistov. Prvé dvojčíslicie – 14 – odkazuje na „manifest“ amerického ultrapravicového teroristu Davida Lana, ktorý má 14 slov: „We must secure the existence of our people and a future for white children,“ čo znamená „Musíme zabezpečiť existenciu našich ľudí a budúcnosť pre biele deti.“

Druhé dvojčíslicie – 88 určuje poradie písmena H v abecede, pričom HH je skrátený tvar nacistického pozdravu Heil Hitler!.

Neonacisti tiež používajú ako číselný symbol 18 – podľa poradia iniciál Adolfa Hitlera – AH – v abecede.

M. Kotleba túto symboliku s obľubou používa. Keď s bratmi založil internetový obchod s oblečením, zaviedli v ňom špeciálne akcie. Nákup za vyše 1488 korún odmeňovali sprejom so slzotvorným plynom, ak účet presiahol 8818 korún, darčekom bol teleskopický obušok. Keď už šéfoval banskobystričkému kraju udelil hokejovému klubu vo Veľkom Krtíši dotáciu vo výške 1488 eur. Klub žiadal „sumu do 1500 eur.“

Zbabelci

Hrajú sa na veľkých hrdinov a neohrozených bojovníkov. „Ja ako nevinný človek sa nemám prečo báť, ja som pripravený čeliť súdному konaniu,“ vyhlásil Kotleba v relácii O 5 minút 12 na RTVS. „Nechcem zbohatnúť, nechcem byť slávny, chcem byť slobodný,“ vysvetľoval Magát, prečo napísal nacistickú knihu.

V skutočnosti sa však zbabelo boja otvorene sa prihlásiť k tomu, čo propagujú.

Keď mi pred dva a pol rokom v Sobotných dialógoch RTVS začal ktorýsi poslanec ĽSNS vyraťovať, kde všade našiel sumu 14 alebo 88 eur, pozrel som sa mu do očí a nahlas, do vysielania som mu povedal: „Vy sa hráte na veľkých hrdinov, ale v skutočnosti ste veľkí zbabelci. Ja sa so svojimi názormi

neskrývam, mám socialistické „reči“, lebo som socialista.

Lenže vy tu kľúčujete, vyhovárate sa, klopite zrak, ale pravda je, že vy viete, že ste náckovia, my vieme, že ste náckovia, vy viete, že my vieme, že ste náckovia, avšak vy ste všetci priveľkí zbabelci, aby ste sa k svojmu fašistickému svetonázoru otvorene prihlásili. Lebo v skutočnosti sa bojíte niesť následky. Hrdinovia!“

Hitler – najväčší mierotvorca

Súdca pre prípravné konanie na Špecializovanom trestnom súde v Pezinku vyhovel žiadosti vyšetrovateľa a posadil Mariána Magáta za mreže. Najvyšší súd to minulý týždeň potvrdil. Policajti ho obvinili za knihu Židokracia, v ktorej o.i. vychvaľuje a ospravedľňuje Adolfa Hitlera. Nacistického vodcu označuje za „najväčšieho sociálneho, ekonomického a myšlienkového reformátora vôbec“ a za jednu z najväčších osobností dejín.

Zároveň ho nazýva mierotvorcom: Hitler bol podľa Magáta „nielen ríšskym kancelárom, ale aj mierotvorcom, skvelým ekonómom, rečníkom a človekom so srdcom na správnom mieste.“ V inej časti knihy dokonca tvrdí, že Hitler o rabovaní, rozbíjaní, útokoch na ľudí a vypaľovaní synagóg počas Krišťáľovej noci nevedel, a keď sa o vyčíňaní SA dozvedel, veľmi ho rozrušilo.

Keď v roku 2014 kandidoval za europoslancu odsudzoval Európsku úniu ako „komunistické zriadenie“.

Magát začínal v Slovenskej ľudovej strane, neskôr kandidoval za ĽSNS (na 88. mieste, čím symbolizoval pozdrav Heil Hitler!), od ktorej sa potom odtrhol a založil fanatickú neonacistickú násilnú skupinu Vzдор Kysuce. Na krku už má niekoľko rozsudkov: napr. odsúdenie za nelegálne držanie zbraní mu prekázalo kandidatúru na predsedu Žilinského samosprávneho kraja.

Okrem vydania spomínanej knihy polícia Magáta viní z popierania holokaustu či šírenia ďalšieho extrémistického materiálu. Po extrémistu si prišla pred okresný súd v Čadci, na ktorom mal pojednávanie v inom prípade. Z extrémizmu ho obvinila kvôli 37 zdokladovaným skutkom. (ho)

Policia zatýka Mariána Magáta (druhý sprava) pred budovou súdu v Čadci.

foto Facebook

Samozrejme, že dotyčný ani len nezareagoval.

Úplne rovnako sa vykrúcal a vyhovárал na súde Marián Kotleba. Naťahoval proces, chcel za každú cenu oddialiť vynesenie rozsudku. Začal čítať siahodlhý zoznam toho, čo všetko sa dá na trhu kúpiť za sumu 14,88 eura alebo za 1488 eur. Potom pokračoval čítaním tituliek článkov, ktoré mali ovplyvniť sudkyňu pri rozhodovaní.

A keď sa ho novinári spýtali, či na pojednávanie na najvyššom súde príde, jeho právnik sa odpovedi vyhol.

Magát sa svojou nacistickou knihou na internete vychvaľoval, ale pred policajtmi začal tvrdiť, že keby vedel, že porušuje zákon, nikdy by ju nešíril. Dokonca im vyčítal, že ho na to neupozornili skôr, nebol by realizoval druhé vydanie!

Braňo Ondruš

Podporte SZPB, nič to nestojí

Ak zarábate a platíte dane z príjmu, opäť máte možnosť finančne podporiť Slovenský zväz protifašistických bojovníkov bez toho, aby vás to stálo čo len jeden cent. Stačí, ak pri podaní daňového priznania vyplníte VIII. oddiel – Vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane. Ak ste zamestnancom, máte až dve možnosti, ako postupovať.

Najjednoduchšie bude, ak svojmu zamestnávateľovi (personálne alebo mzdové oddelenie) oznámite, že chcete venovať časť dane SZPB. Zamestnávateľ vám poskytne tlačivo, ktoré mu vyplnené odovzdáte. Druhou možnosťou je, že si od zamestnávateľa vyžiadate potvrdenie o príjme, a to spolu s vyplneným tlačivom odovzdáte na daňovom úrade v okrese svojho bydliska.

Môžete tak urobiť **kedykoľvek do 30. apríla 2022.**

Tlačivo nájdete aj na internetovej stránke SZPB (www.szpb.sk) a Bojovníka.

Okrem svojich údajov musíte v tlačive vyplniť aj nasledujúce údaje prijímateľa: názov: Slovenský zväz protifašistických bojovníkov, adresa: Štúrova 14/8, 811 02 Bratislava – Staré Mesto, právna forma: občianske združenie, IČO: 00177431.

SZPB bol k tomuto účelu zaregistrovaný dňa 9.11. 2021 v zozname prijímateľov 2 % dane v Notárskom centrálnom registri (www.notar.sk) pod sp. zn. NCRIs 39253/2021.

Vláda financovanie SZPB znižuje každý rok, vy môžete jednoducho a bez dodatočných výdavkov „presmerovať“ aspoň 2 % z vašich daní na podporu činnosti protifašistických bojovníkov.

V prípade potreby dodatočnej konzultácie píšete na ekonomka@szpb.sk alebo volajte na 02/38104942 či 0911 151512.

Nezabudnuteľných 26 ročníkov pod Kriváňom

(Dokončenie zo str. 1)

Náš zámer ukončiť pochod na Háji sa s výnimkou 2. ročníka (v roku 1976) nepodaril pre nevyhovujúce snehové pomery, preto sme cieľ premiestnili do Žiarskej doliny, kde tiež stojí pomník padlým bojovníkom. Počas 30-ročnej tradície tohto podujatia sme museli pre nepriaznivé podmienky na lyžovanie odvolať pochod v rokoch 1990, 1998, 2001 a 2002.

Odbojári medzi štartujúcimi

V prvom ročníku z 32 štartujúcich priamych účastníkov bojov o Liptov k najlepším patrili Matej Staroň zo Závažnej Poruby, Pavel Chrapčiak a Vojtech Rázus z Liptovského Mikuláša. O rok na to k nim pribudli bratia Ján a Pavel Kočtúchovci z Liptovskej Porúbky.

Vtedy v cieľi na Háji účastníkov víťalo motto: „*Vy drahí, vraciate nám drahú mať. Klakáme k hrobom, kde už spíte nemí a šepkáme len: Večnaja pamjať! Žijúcim mŕtvym v našej*

Priami účastníci bojov o Liptov v cieľi 2. ročníka v roku 1976 na Háji. Zľava Matej Staroň, Vojtech Rázus, Pavel Chrapčiak, Pavel a Ján Kočtúchovci a Milan Kohút.

rodák z Demänovej, ktorý štartoval ako zjazdár na ZOH v roku 1948 vo St. Moritz. V Povstaní bojoval ako prísluš-

ňoltýs, Benjamín Strmeň zo Starých Hôr a známy historik Eugen Kropilák. Ako sa sami vyjadrili, bola to ich generálka

čo privítala väčšina tých, čo sa vydávali na trať priebežne, súťažili však v rámci svojho kolektívu i samostatne. V nasle-

„Bol to ťažký pochod, vojaci šli po pás v snehu a fujavica im oslepovala oči, boli 30 stupňové mrazy,“ napísal o bojoch pri Liptovskom Mikuláši vo svojich spomienkach armádny generál Ludvík Svoboda.

ník osobitnej partizánskej jednotky Michal, štvrtej čaty Vysockoškolského strážneho oddielu. Veliteľom bol ppor. Slavomír

na Bielu stopu SNP v Kremnických vrchoch.

Aj vrcholoví športovci

Počet priamych účastníkov oslobodzovacích bojov sa na podujatí postupne zvyšoval. Na 6. ročníku (1980) ich štartovalo z celého Slovenska rekordných 70, neskôr okolo tridsiatky, viacerí už prichádzali aj s vnukmi.

V rámci kondičnej prípravy LTP využívali vodno-slamárski reprezentanti na čele s trénermi Jozefom Martikánom, Petrom Mrázom a Ivanom Cibákom či volejbalové reprezen-

dujúom roku sme usporiadali pre najmladších päťkilometrovú Pioniersku stopu od hotela Esperanto v Pribyline do ATC v Račkovej doline, ktorú využilo vyše 200 chlapcov a dievčat. Od 17. ročníka (1992) sa LTP uskutočňoval pod novým názvom – Podtatranská stopa 1. čs. armádneho zboru.

Pre nedostatočné snehové podmienky sa 21. ročník konal až 11. marca 1996 na skrátenej trati zo Štrbského Plesa na Podbanske pod slnkom zaliatym Kriváňom. Na prekvapenie organizátorov sa v cieľi ako prvý

husté sneženie a rozličnú kvalitu snehu. Veď medzi Štrbským Plesom a Žiarskou dolinou je 550-metrový výškový rozdiel.

Na prvých ročníkoch sme trate upravovali iba prešliapaním na lyžiach. Na najťažších úsekoch bežkárov čakalo heslo: „*Ne-vzdávaj sa, tu sa ani bojovníci nevzdávali!*“ Tieto úseky absolvovali slabší lyžiari peši. Neskôr sme trať kvôli bezpečnosti v spolupráci so štátnymi lesmi TANAP-u rozšírili, vybudovali novú lavičku cez Belú a premostenia v Studenej doline.

Stopy vylepšené ratrakom a snežným skútom umožnili použiť voľnú techniku jazdy. Na záver pochodu každoročne organizátori spolu s priamymi účastníkmi oslobodzovacích bojov a čestnými hosťami položili veniec k pamätníku v Žiarskej doline.

Radosť žiť

Veľkú pomoc pri úprave trati a organizácii nám poskytovali príslušníci armády, ktorých sa ročne zapojili takmer dve stovky. Na poste predsedu organizačného štábu sa postupne vystriedali Pavol Koniar, Emil Chudý, Štefan Lepiš, Jaroslav Šoltýs (nešlo o spomínaného odbojára), Peter Ferko a od 19. ročníka Ondrej Bunta. Posledný – 26. ročník sa konal roku 2004.

Riaditeľom pochodu v prvých ôsmich ročníkoch bol zaslúžilý turista, pplk. Tomáš Srpoň, potom Jozef Janda, Peter Lisý

Autor článku v strede s číslom 1124 na občerstvovacej stanici v Račkovej doline, 7. ročník, 1981.

rodnej zemi.“ Nebolo však rozhodujúce, kto ako sa umiestnil, ale vôľa nevzdávať sa, dobehnúť a zvíťaziť nad únavou.

Generálka na Bielu stopu SNP

Pravidelne na LTP chodili odbojári Michal Šiarnik zo Smrečian, Michal Ilavský z Važca a olympionik Daniel Šľach-

Rozbořil. Ich hlavnou úlohou bol prevoz rozličného intendantného materiálu pre 1. čs. armádu na Slovensku z mikulášskych garbiarní do Demänovskej doliny.

Medzi najstarších bežkárov spomedzi účastníkov odboja patril spomínaný Mikuláš Šian Slavomír Rozbořil, Ján Rzepl z Turian, Hrádočan Jaroslav

Slávnostný prejav predsedu ÚV SZPB P. Dudáša pri pomníku v Žiarskej doline po skončení 7. ročníka LTP

tantky ČSSR s trénerom Vladimírom Hančíkom.

Vtedajšia nálada sa dá ťažko teraz popísať, tú bolo treba zažiť. O obľube podujatia dokumentuje počet účastníkov. Na prvom ročníku ich bolo 231, na deviatom 2995, na 15. (1989) rekordných 7133, z toho 1125 žien. Celkový počet účastníkov na všetkých 26 ročníkoch dosiahol číslo 60 936.

Dni ako z rozprávky

Na základe novej koncepcie sme od 10. ročníka v roku 1984 upustili od hromadných štartov,

objavil priamy účastník odboja Vojtech Rázus. Tí, čo túto trasu absolvovali prvý raz, boli očarení. Svedčí o tom aj vyjadrenie Kateřiny Leveckej z Českej Trebovej: „*Bol to deň ako z rozprávky.*“

Tu sa ani bojovníci nevzdávali

Pre vrtochy počasia sme si často kládli otázku, či pochod neodvolať. Vo väčšine prípadov sa za enormného nasadenia podarilo akciu uskutočniť. Neraz sme zažili na štarte fujavicu a mráz vyše 20 stupňov, inokedy slnečný deň, no aj dážď,

a Michal Králik. Ako členovia organizačného štábu pôsobili aj zástupcovia SZPB Jozef Lukáč a nedávno zosnulý Ján Il'ánovský, v čestnom predsedníctve sedeli Samuel Kodaj, František Šádek, Dušan Jančovič ako aj profesor Vladimír Čerňušák, člen Medzinárodného olympijského výboru. Raz, keď prešiel cieľom, povedal: „*Po takomto nádhernom behu v prekrásnom prostredí radosť žiť.*“

Autor bol dlhoročný organizátor a účastník všetkých ročníkov LTP, tiež prvého a mnohých ďalších ročníkov Bielej stopy SNP. Ako profesionál v telovýchove odpracoval 40 rokov.

Na pribylinských lúkach pod Kriváňom, 15. ročník LTP roku 1989.

Nedovoľte vytvoriť neofašistické pútnické miesto

Braňo Ondruš, Vyhlásenie SZPB

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov s úctou a rešpektom k potrebám Bytče a jej obyvateľov, ako aj k slobodnému výkonu mandátu miestnych poslankyň a poslancov, vyzýva mestské zastupiteľstvo, aby budúci týždeň nesúhlasilo s predajom časti rodného domu Jozefa Tisa Slovenskému dejepisnému spolku. Je totiž absolútne isté, že ak by k predaju došlo, z domu sa stane pútnické miesto neofašistov a neonacistov.

Vedie nás k tomu prehľad doterajšej činnosti spolku a jeho predsedu Pavla Demjaniča, ktorý je otvoreným stúpencom fašistického slovenského režimu. Pripomíname, že priamo v dome organizuje oslavy režimu, ktorý sa podieľal na vraždení desať tisícov slovenských občanov a zúčastňuje sa na jeho oslavách aj inde na Slovensku. Pavol Demjanič sa roky venuje nekritickej oslave človeka, ktorý verejne vyznamenával vrahov slovenských žien, starcov i detí, nacistických esesákov, ktorí vypaľovali slovenské dediny.

„Turistická atrakcia“

Okrem svojich fašistických postojov sa P. Demjanič netají ani tým, čo sa v prípade predaja celého domu s ním stane: „chceme ho zrekonštruovať, aby sa dal plnohodnotne využívať.“ Demjaničovo pôsobenie jednoznačne dokazuje, že pôjde o „plnohodnotnú“ prekútenú glorifikáciu vojnového zločincina a „plnohodnotnú“ obhajobu a propagáciu vojnových zločínov tzv. Slovenského štátu.

Zámerom P. Demjaniča nie je zriadiť múzeum, inštitúciu, ktorá vedecky a odborne mapuje

a objektívne predstavuje dejinné udalosti a ich osobnosti. Sám priznáva, že má ísť o „turistickú atrakciu“ – vo svetle jeho názorov a činov bez akýchkoľvek pochybností o pútnické miesto neofašistov a neonacistov, posilňujúce ich protidemokratickú, rasistickú a anisemitskú identitu.

Nech vláda prispeje na skutočné múzeum

SZPB nie je proti zriadeniu odbornej pamiatkovej inštitúcie, ktorá sprostredkuje pravdu o pôsobení Jozefa Tisa. Takú však nezaloží spolok pohrobkov Tisovho režimu, ale iba samospráva s podporou štátu. Plne chápeme problémy bytčianskej samosprávy s nedostatkom financií a rozumieme, že mesto nemá dostatok prostriedkov ani len na sanáciu budovy. Preto sa obraciame na predsedu vlá-

dy SR Eduarda Hegera a ministerku kultúry Natáliu Milanovú, aby zriadenie verejného múzea, alebo obdobné využitie priestorov rodného domu Jozefa Tisa finančne podporili. Sme si vedomí komplikovaného vlastníckeho vzťahu k domu, ale zdôrazňujeme, že vláda má možnosti, aby mesto nebolo k predaju zvyšku domu nútené z finančných dôvodov.

Obraciame sa na vás, pán primátor, i na vás, poslankyne a poslanci mestského zastupiteľstva v Bytči s naliehavou výzvou, aby ste zabránili neofašistickému spolku Pavla Demjaniča získať celý rodný dom Jozefa Tisa. Tiso nepredstavuje len symbol, on sa aktívne zúčastňoval, osobne podieľal a mocensky presadzoval realizáciu politiky potláčajúcej základné práva a slobody a aktívne sa zúčastňoval, osobne podieľal

a mocensky presadzoval zločiny proti ľudskosti.

Urážka bojovníkov proti fašizmu

Preto každá glorifikácia, každé oslavné podujatie a oslavný čin vo vzťahu k nemu je podľa slov predsedu SZPB Pavla Sečkára „urážkou všetkých občanov, ktorí sa postavili proti fašistickému režimu, bojovali za hodnoty demokracie, mieru a slobody. Je tiež výsmechom všetkým obyvateľom bytčianskeho regiónu, ktorí položili svoje životy v boji proti fašizmu.“

V mene pamiatky všetkých obetí fašizmu a nacizmu a pamiatky všetkých bojovníkov proti nemu vás, vážené poslankyne a poslanci vyzývame, aby ste vo štvrtok 24. februára za predaj zvyšku rodného domu Jozefa Tisa Slovenskému dejepisnému spolku nehlasovali.

Medzititulky redakcia.

Nový klub tvoria mladí

Jozef Mravík,
ZO SZPB Partizánske

V Partizánskom vznikol Klub mladých priateľov SZPB. Za prítomnosti člena ÚR a predsedu ObIV Prievidza Jána Žiaka sa jeho členovia 9. februára stretli s primátorom Jozefom Božikom.

Autor tohto článku na stretnutí upozornil, že ide o druhý takýto klub na Slovensku: „Získali sme priazeň študentov. Takto dochádza k porozumeniu medzi generáciami, čo je skvelou príležitosťou preklenúť me-

súťaže pre deviate ročníky ZŠ a osemročné gymnáziá, projektom „Vieš poskytnúť prvú pomoc svojim kamarátom?“, počítačovým kurzom pre členov SZPB, alebo spoznávaním miest bojov 2. sv. vojny v okolí mesta. Nebudú chýbať besedy a dobrovoľnícke aktivity mladých. Zaujímavé budú i stretnutia troch generácií na oslavách SNP a víťazstva nad fašizmom.

Už sa môžu pochváliť

Primátor ocenil nápady mladých a záujem študentov o členstvo v klube. Vyzdvihol aktivitu

Sprava primátor Jozef Božik, predseda klubu Marek Schön, členovia Matej Zubák, Samuel Krištof a Pavol Slivka, Ján Žiak, Silvia Zubáková a autor článku. Foto archív ZO SZPB Partizánske.

dzigenačné bariéry a vybudovať priateľstvá.“

Viacero projektov

Klub chce svojimi aktivitami zaujať ďalších mladých zo škôl. V diskusii preto zaznela výzva, aby sa spolupráca orientovala v prvom rade na učiteľov, najmä dejepísarov, ktorí majú blízko k žiakom a študentom so záujmom o históriu. Očakávame, že členovia klubu pomôžu brániť históriu, aby všetci Slováci vedeli, čo je prejav úcty k našim dejinám a ich osobnostiam.

Členovia klubu prichádzajú s vyhlásením vedomostnej

členov ZO SZPB a zhromaždenie množstva historických exponátov v niekdajšom kryte civilnej ochrany pod patronátom členov klubu Mareka Schöna a Štefana Janža. Podpísali sa aj pod vytvorenie 77 nemých tvárí s menami padlých hrdinov, ktoré vlni odhalili pri Pamätníku vyzbrojovania účastníkov SNP v Šimonovanoch. Spomenul zámer rozvoja mesta i možnosť obnoviť jeho mládežnícky parlament.

Ján Žiak povzbudil mladých priateľov k všestrannej činnosti a odovzdal tričká s logom členom klubu.

Oslavy oslobodenia v Detve

Július Feješ,
predseda ZO SZPB Detva

V piatok 11. februára sa v Detve uskutočnili oslavy 77. výročia oslobodenia nášho mesta Červenou armádou. Akciu organizoval Mestský úrad v Detve v spolupráci so základnou organizáciou Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Detve.

Vzhľadom na pretrvávajúce pandemické opatrenia bola účasť na oslavách obmedzená len na oficiálne delegácie účastníkov, ktorí položili vence a kytice k pamätníku osloboditeľom nášho mesta Červenou armádou. Po oficiálnej časti osláv, ktorú ukončil krátkym príhovorom primátor Detvy Ján Šufliarský sa členovia výboru našej ZO odobra-

Účastníci osláv v Detve, vpravo primátor Ján Šufliarský.

foto: Jaroslav Svábenský

li na zasadnutie výboru. Na ňom schválili Vyhlásenie členov ZO SZPB Detva k Dohode o spolupráci v oblasti obrany medzi Slovenskou republikou a USA. Túto dohodu naši členovia tvrdo odmietajú ako podriadenosť agresív-

nej politiky USA voči Rusku.

Na oslavách sa zúčastnili aj zástupcovia strany SMER – SD a ďalších hnutí a spoločenských organizácií, vrátane zástupcov Jednoty dôchodcov Slovenska a Denných centier v Detve.

Pozvánka

Pri príležitosti 77. výročia oslobodenia obce Ilija Vás pozývame 5. marca 2022 o 11. hodine na slávnostné odhalenie pamätníka venovaného padlým vojakom Červenej armády a uctenie si obetí II. svetovej vojny pri Pamätníku SNP v obci Ilija.

Stretnutie pozvaných hostí bude 5. marca 2022 o 10.30 hod. na obecnom úrade obce Ilija.

Obec Ilija - Únia vojnových veteránov SR – SZPB Banská Štiavnica

Banderovský masaker v Kolbasove

Boris Macko

Foto: archív autora

Bolo niekoľko mesiacov po druhej svetovej vojne. Ľuďom na severovýchode Slovenska sa žilo ťažko. Mnohí nemali strechu nad hlavou, ich domy zrovnal so zemou prechádzajúci front. Predchádzajúce tragické udalosti zdecimovali židovskú komunitu.

Obec Kolbasov leží v okrese Snina.

Pred vojnou žili v každej rusínskej dedine Uličskej doliny aj Židia, v roku 1945 sa ich

sove, ďalších štyroch v Uliči. Dom hrôzy, kde sa odohrala masová vražda, už nestojí. Dnes

v Kolbasove zachoval. Ostatné boli zničené počas bojov. Mendel tam mal obchod, ktorý chcel znovu otvoriť. Židia sa v ten večer chceli porozprávať, trochu sa najesť, napiť a odísť.

Znásilnenia, vraždy

Lenže do obce zavítali priaznivci súčasného „národného hrdinu“ Ukrajiny Stepana Andrijoyčiča Banderu. Podľa rozprávania svedkov prišli na koňoch a dvoch saniach. Bolo vopred jasné, že do domu prišli cieľne a počínali si kruto. Šesť žien a dievčat znásilnili. Vošli do Mendelovho obchodu a o nejaký čas bolo počuť už len strelbu.

Dedinčanom bolo jasné, že sa stalo niečo zlé. No boli takí vydesení, že sa do domu odvážili vstúpiť až ráno. Naskytol sa im hrozivý pohľad na zmasakrovaných Židov. Richtár prikázal, aby ich pochovali ešte v ten deň. Jediná, ktorá prežila, Helena Jakubičová, mala obrovské šťastie. Keď sa začala strelba,

Príslušníci UPA, nazývaní banderovci.

hodín odišla v sprievode jedného Žida do Humenného a neskôr vrazil do Izraela. Tam sa jej stopa strácala. Nedokázal ju vtedy nájsť Červený kríž ani Ústredný zväz židovských náboženských obcí na Slovensku.

Ibaže medzitým, v roku 2007, sa objavili kváziteórie, že vraždu Židov v Kolbasove mohol spáchať ktosi z miestnych. Nastolil ju ukrajinský historik Michal Vjatrovič, ktorý si svojvoľne vyložil závery bádania Slováka Michala Šmigela. Tieto tvrdenia však nesedeli ich poľskému kolegovi Wiesławovi Tokarczukovi.

že kolbasovských Židov má na svedomí špeciálna jednotka Ukrajinskej povstaleckej armády (UPA) – Berkuta. Práve jedného jej člena obvinil nariadený z toho, že po masakri ponúkal veci a peniaze zo Slovenska aj ľuďom mimo okruhu UPA.

Tokarczuk sa dostal aj k materiálu českej historičky Hany Kubátovej, ktorej sa v jeruzalemskom archíve podarilo vypátrať svedectvo Heleny Jakubičovej. Vo výpovedi jasne hovorila o tom, že banderovci strhávali zo šiestich znásilnených dievčat šaty a šperky. A práve časť podľa archívnych dokumentov ponúkal jeden z členov vražedného komanda aj ženám v Uliči a Kolbasove.

Zoznam obetí masaku: Šándor Stein, Ružena Steinová, Lenka Schonbergová, Estera Schonbergová, Estera Jakubičová, Sára Jakubičová, Gizela Grummerová, Mendel Pollak, Helena Pollaková, Sára Bergidová, Jozef Lieber, Gizela Lieberová, Estera Fakkovičová a Adolf Schächter.

sem vrátilo 12, slovom dvanásť. Väčšinu z nich však povraždili banderovci v obci Kolbasov, dnes v okrese Snina. Ostala tu na žive len jedna jediná – Gizela Lipovská. Aj to iba vďaka tomu, že sa do Uličského Krivého vrátila až 6. januára 1946. Masaker prežila priamo iba Helena Jakubičová. Gizela tvrdí, že ju stretla v USA, no veľa sa nedozvedela. Manžel jej totiž zakázal rozprávať o jej strašných zážitkoch.

je na tých miestach požiarne zbrojnica a obchod. „Pamätníci tejto smutnej udalosti už nežijú. Všetci obyvatelia sa vtedy báli. Pohybovali sa tu banderovci a stále to boli ťažké časy,“ povedala nám Jana Sidorová, starostka Kolbasova, dedinky so siedmimi desiatkami obyvateľov ležiacej v Národnom parku Poloniny. Dodala, že smutnú udalosť pripomína pamätná tabuľa na stene obecného úradu.

Keď sa už tešili z návratu

Ale tú odhalili až v roku 1996! Faktom však ostáva, že banderovci, oficiálne príslušníci Ukrajinskej povstaleckej armády (UPA), terorizovali všetkých miestnych obyvateľov. Centrum či akési veliteľstvo si zriadili v Novej Sedlici.

Čo sa stalo osudného 6. decembra 1945? Židia sa vtedy zišli u Mendela Polláka. Jeho dom bol jediným židovským, ktorý sa

spadla za posteľ a duchaprítomne sa zakryla perinou.

Stopa sa stratila

Musela to byť pre ňu hrôza, vydržala tak až do rána. O pár

Bývalí vojaci Ukrajinskej povstaleckej armády v roku 2012 oslavovali svoj Deň hrdinov vo Lvove.

Osud Heleny Jakubičovej

Branislav Balogh

Hoci sa stopa Heleny Jakubičovej krátko po vojne zo Slovenska stratila, podarilo sa nám získať unikátne informácie o jej ďalšom osude. Po vyše 70 rokoch sa tak uzatvára kruh histórie tragického masaku v Kolbasove vďaka svedectvu jedného z našich čitateľov.

Článok Borisa Macka sme totiž už pred časom zverejnili na našom webe www.bojovník.eu. Tento článok zaujal jedného nášho priaznivca, ktorý sa nám následne ozval. Upozornil nás na informácie, ktoré prezrádzajú ďalší osud preživšej. Ako píše B. Macko, miesto pobytu H. Jakubičovej sa po jej odchode zo Slovenska nepodarilo vypátrať ani Červenému krížu, ani medzinárodnej židovskej organizácii.

Odišla do USA

Gizela Lipovská, Židovka z Kolbasova, ktorá sa tam vrátila až po masakri, však spomínala osobné stretnutie so svedkyňou udalosti v USA. A vraj jej manžel o tom všetkom zakázal rozprávať. Neču-

do. Takýto otrasný zážitok musel vtedy mladé dievča trápiť po celý zvyšok života.

G. Lipovská si stretnutie s H. Jakubičovou nevymyslela. Hoci sa po jej odchode v regióne hovorilo o úteku do Izraela, nebolo to tak. Už koncom roka 2015 v denníku Pravdu priniesol Vladimír Jancura bližšie informácie o jej osude. Z Československa emigrovala s Aronom Tiechmanom z Uliča do Spojených štátov. Dlhé roky žila v meste Dunmore v štáte Pensylvánia.

Stále bola aktívna

Celé desaťročia tam bola členkou najväčšej židovskej organizácie v USA s názvom Hadassah. Táto ženská organizácia

sa podieľala na rozvoji verejného zdravotníctva v Izraeli a boji proti domácejmu násiliu a za reprodukčné práva žien. V roku 1950 sa vydala za Arnolda Robinsona a žila spolu do jeho smrti v roku 2009. Mali spolu tri deti a v čase jej smrti 9 vnúčat a 16 pravnúčat.

Parte Heleny Jakubičovej, ktoré sme našli na internetovej stránke pohrebništva v Dunmore pripomína, že po odvlečení v roku 1941 prežila hrôzy koncentračných táborov Auschwitz a Neungamme-Salzwedel, zatiaľ čo jej rodičov dve sestry a brata nacisti zavraždili. Ona sama napokon zomrela vo veku 87 rokov 7. januára 2015 a pochovali ju o dva dni neskôr.

Teror pseudopartizánov

Adam Šumichrast, historik

Existujú politické sily, ktoré presadzujú neoludácky výklad dejín 2. svetovej vojny na Slovensku. Zameriavajú sa i na excesy, ktoré sa tu diali, a na následnú generalizáciu na celú činnosť partizánov. Tí však tieto prípady riešili, a preto sa postihnutí obyvatelia na nich s dôverou obracali.

Pavel Myjavský sa narodil roku 1921 v Krajnom, na kopanici Vápenky. Do roku 1944 sa nedostal do povedomia ľuďom v regióne. Až krátko pred vypuknutím SNP sa pridal k partizánom. Stal sa príslušníkom oddielu Hurban,

Miloš Uher ako partizánsky veliteľ.

ktorému velil Miloš Uher. Angažoval sa pri obstarávaní zbraní, zásobovaní oddielu a udržiaval spojenie s podbradlianskym oddielom Jána Reptu.

Spočiatku mu dôverovali

Všeobecne sa medzi ozbrojenými chlapmi spočiatku tešil dôvere, rozumel si aj s Uhrom, no tento stav netrval dlho. Myjavský začal zneužívať pozíciu zásobovača na krádeže, svojvoľne opúšťal oddiel a opíjal sa. Dokonca sa vyskytlo podozrenie, že informuje Nemcov o činnosti partizánov.

Posledným klincom do rakvy jeho dôvery sa stala krádež 15 loveckých pušiek určených partizánom. Uher 15. septembra prikázal Myjavského zaisťiť. Partizánsky súd ho pre porušenie vernosti a disciplíny odsúdil na trest smrti zastrelením. Keď úpenlivo prosil o život, viacerí sa ho zastali. Uher nakoniec od tvrdého trestu upustil.

Myjavský situáciu využil. Partizánom nasledujúci deň ukradol motorku Zetku a na nej ufužadil. Príslušníci oddielu sa o jeho následnej činnosti dozvedali prostredníctvom spojok, no kvôli prítomnosti nemeckého vojska voči nemu spočiatku nezakročili. Uher však vyhlásil, že Myjavský môže byť „kdekoľvek a kýmkoľvek odstrelený pre zbehnutie od svojej jednotky“.

Božena lúpila

Myjavský sa premiestnil do oblasti Krajného a Hrachovišťa. Podjavorinský región v tom čase čelil zvýšenej aktivite Wehrmachtu. Miestna správa, zložená najmä z funkcionárov HSLS, sa totiž pre aktivity partizánov prestávala cítiť bezpečne.

Príslušníci 618. Landeschützen Bataillonu spolu s novomestským Pohotovostným oddielom Hlinkovej gardy tam podnikali tzv. očisťovacie akcie, pričom sa zameriavali aj na Židov. Po vypuknutí Povstania sa totiž začala druhá fáza ich deportácií do koncentračných táborov. Tí, čo na Slovensku prežili prvé obdobie transportov, našli útočisko v horách a na kopaniciach.

Situáciu vyhodnotil Myjav-

Doktor Arvín Kux kráčal nočným lesom Čachtických Karpát. Nasledovali ho dvaja muži, ktorí naňho zakričali, aby zastal, Potom ho prinútili, aby sa vyzliekol donaha. Keď tak urobil, Karel Grýl, najsurovejší z lupičskej skupiny zameranej na okrádanie Židov, vytiahol pištoľ a dvakrát mu strelil do hlavy. Kým nehybné telo zostalo ležať na zemi, vrahovia opustili miesto činu.

ský ako príležitosť na obohatenie sa. Perzekvovaní Židia si, prirodzene, so sebou vzali zostávajúci majetok. Potrebovali ho aj pre to, lebo ľudia im nie vždy pomáhali nezištne. Myjavský vytvoril pseudopartizánsku skupinu Božena, ktorá využila zúfale postavenie rasovo prenasledovaných.

Tvorilo ju 13 chlapov, väčšina pochádzala z Krajného a blízkeho okolia.

Myjavský stál v pozadí

K prvej akcii došlo 13. októbra 1944. Členovia skupiny vyzbro-

Dobrodruhovia sa neštítali ani vraždy. Na kopanici Ošmek sa ukrýval Arvín Kux. Myjavský sa o ňom dozvedel od členov grupy, ktorí tam tiež prebývali. Jednému z nich doktor Kux dokonca ošetril zranené koleno. Myjavský sa s ním

ské kopanice. Tam sa na vlastnú päsť s novými komplicmi dopustil ďalších lúpeží, pokým ich nezatkli žandári.

Akcia z 25. októbra bola rafinovanejšia. Myjavský vytipoval dobre situovanú rodinu Grü-

Na čele oddielu veliteľ Ján Repta, vľavo jeho zástupca P. Chodelka.

jení puškami obkľúčili trinásť Židov ukrývajúcich sa v lese Drienovica a začali ich prehládavať. Pritom sa snažili navodiť dojem, že sú partizáni. Zároveň sa im vyhrážali, aby sa nepohli z miesta, inak prinesú guľomet a všetkých postreliajú.

Lup v hodnote 62-tisíc ko-

stretol, aby zistil, či má pri sebe peniaze a cennosti. Hoci si vymyslel príbeh, že partizáni potrebujú finančnú podporu, od židovského lekára peniaze nevyvámal.

Zákerná vražda

Preto naplánoval akciu na 15. októbra. Do domu, kde sa

nwaldovcov, ktorá sa ukrývala u jedného z členov skupiny, Jána Gašparíka. Platila mu za ubytovanie a stravu 100 korún denne. Gašparík im oznámil, že musia odísť. Keď si Grünwaldovci našli nové útočisko na kopanici Lazčekom, členovia skupiny vtrhli zamaskovaní do domu a vydávali sa za partizánov vyslaných z Banskej Bystrice s odôvodnením, že potrebujú peniaze na pomoc povstalcov.

Svedok prepadu Michal Knap opísal situáciu: „Židovské rodiny sa rozprávali v kuchyni za stolom. Ja som sa prebral z driemot, až keď ma Glýr chytil pod krk a že pre mňa to neplatí, ostatným kázal ruky hore! Ja sa ich pýtam, čo ste zač, ale už som vedel, čo je to za bandu. Falošní partizáni obrali Židov o všetky peniaze, cennosti, dr. Kulku o fotoaparát. Ostali im len obnosené šaty. Pri odchode sa strelili s dedkom, ktorý napriek tomu, že videl ich zbrane, začal kričať. Glýr na neho namieril zbraň a vyhrážal sa mu, aby radšej poslal Židov bojovať do hôr k partizánom.“

Na tenkom ľade

Keďže príslušníci skupiny Božena okrádali ľudí žijúcich vo svojej tesnej blízkosti, čoraz viac riskovali odhalenie. Lúpeže však pokračovali a u obyvateľov narastali obavy. Ďalším terčom pseudopartizánov sa stala rodina Grosnerovcov, ktorá sa ukrývala na kopanici Mozoláci.

Myjavský sa s doktorom Norbertom Grosnerom stretol osamote a vyčítal mu, že sa neohlásili jeho „partizánske“ oddie-

Prví partizáni oddielu Jána Reptu (stojí v strede) v Matejkovej, časti Brezovej pod Bradlom.

na kopaniciach

lu. Pridal frázy o tom, ako Židia ohovárajú bojovníkov proti fašizmu. Zároveň od neho vymáhal peniaze pre údajný odboj. Keďže Grosner medzičasom získal o činnosti Boženy viac informácií, odmietol ich poskytnúť.

Zlodeji sa teda uchýlili k osvedčenej taktike. Akciu naplánoval opäť Myjavský a sám zostal v úzadí. Na prepade sa zúčastnili Glýr ešte s jedným mužom, ostatní strážili pred domom. Manželom Grosnerovcom ukradli šaty, obuv a hodinky, celkovo v hodnote 30-tisíc korún.

Už o nich všetci vedeli

Posledný veľký lup uskutočnili 8. novembra na kopanici Trieskovec. Hlavným osnovateľom tentoraz nebol Myjavský, ale Martin Čerešňa. V jeho dome sa skrývala pred nacistami rodina Reismanovcov. Glýr sa Emanuelovi Reismanovi vyhrážal, že ak peniaze nevydá, ihneď ho zastrelí. Nato mu priložil hlavu revolveru k spánku. Jeho synov Waltera a Ericha vyviedli na dvor, pričom ich bili a tiež sa vyhrážali smrťou. Zlodeji sa naoko usilovali olúpiť aj Čerešňovcov.

Gizela Reismanová po vojne spomínala: „Je pravda, že pri prepadaní prehmatávali aj Michala a Martina Čerešňu, ale videla som, že to robia len pre formu, aby sme si nemysleli, že aj oni patria k lúpežnej bande. Pri prepadaní jeden z páchatel'ov chcel bodákom prekriť môjho manžela, na kolenách som ho prosila, aby mu dal pokoj.“

Lup z veľkej časti pripadol Myjavskému. Ako uviedol Erich Reisman, v tom čase už v Krajnom veľmi dobre o bande vedeli a za jej vodcu všeobecne považovali práve Myjavského, ktorý po celý čas býval u Glýra.

Najprv sa zamerali na Glýra

Krádeži sa odohralo ešte viac. Pseudopartizáni sa neštítali nási-

lia, vyhrážania smrťou ani vraždy. Najväčšou aktivitou a brutálnou sa vyznačoval Glýr, ktorý stál pri prepadoch vždy „v prvej línii“ a v Kuxovom prípade neváhal stlačiť spúšť.

Zvesti o vyčinení bandy sa

Pamätne tabule Alfréda Wetzlera a Rudolfa Vrba na pomníku hrdinov SNP na vrchu Roh.

rozšírili medzi široké vrstvy obyvateľov. Krajňanci sa prestali cítiť bezpečne, hoci sa obeťami stávali len Židia. O bezohľadnom rabovaní vedeli aj skutoční partizáni. Skupina pod Uhrovým velením mala o tom informácie prakticky od októbra, to isté možno povedať o Reptovom oddiele.

Hoci bol iniciátorom väčšiny akcií Myjavský, pozornosť partizánov sa zamerala na Glýra, ktorého meno vyvolávalo medzi obyvateľstvom najväčší strach. Ako jeden z mála členov bandy nepochádzal z podjavorinského kraja a nemal na kopaniciach prakticky žiadne zázemie. Preto sa ho rozhodla štvorica Krajňancov odstrániť.

Hneď sa priznal

Patril medzi nich aj spomínaný Michal Knap, ktorý dostal príkaz od Reptu. Rovnaká iniciatíva vyšla z Uhrovho oddielu. Michal Vavák a Ľudovít Bukovčan mali Glýra zadržat' a eskortovať. Obaja velitelia chceli zabrániť ďalšiemu okradaniu Židov. Napokon nimi poverení partizáni zasiahli spoločne.

Podľa Knapa niekedy v prvej polovici novembra sedel Glýr v hostinci Potravného družstva v Krajnom s Myjavským nad pohárikom: „Glýra sme chytili tak, že Pavol Sadák ho vylákal na dvor, kde sme už my ča-

kali, odzbrojili ho a chceli ho dopraviť na partizánsky štáb na brezovských kopaniciach. Cestou sme Glýra vypočúvali ohľadom lúpeží, ktoré spáchal. Sám sa k nim priznával a vyhlásil, že z toho, čo nalúpil, nemá veľkého osohu, lebo

Pomník bojovníkom SNP na vrchu Roh.

takmer všetky peniaze, šperky, zlato a iné cennosti musel odovzdávať Myjavskému, ktorý ho na lúpežnícku dráhu doviedol a bol vodcom tlupy.“

Krivá stopa v dejinách

Karel Glýr vyzradil aj mená takmer všetkých komplicov. Do skupiny ho vraj vzali preto, lebo ho v Krajnom a na okolitých kopaniciach nik nepoznal, čo malo kryť ostatných. Cesta na štáb neprebehla bez problémov. Zaisťovník nezostal nič dlhý svojej divokosti a brutalite. Pri Košariskách sa pokúsil o útek. Päšťou udril Knapa do čela a Bukovčana zvalil na zem.

Z prevládajúcej skupiny mal pri sebe zbraň len Vavák. Po Glýrovi dvakrát vypálil, podarilo sa mu ho zasiahnuť. Keďže už padla tma, telo nehľadali. Až dodatočne zistili, že utrpel smrteľné zranenie.

Činnosť Myjavského bandy zanechala v dejinách podjavorinského regiónu nepeknú stopu. Nedisciplinovanosť a nízke morálne pohnútky viedli jej šéfa ku krádežiam už počas pôsobenia v partizánskom hnutí. Následne svoje zločinné aktivity vystupňoval.

Partizánski velitelia pod Javorinou

Významný organizátor partizánskeho hnutia na západnom Slovensku **Miloš Uher** sa narodil 27. 7. 1914 v Lubine. V medzivojnovom období pracoval ako kováč a príležitostný robotník na viacerých miestach v rodnom kraji. Po vypuknutí 2. svetovej vojny sa pokúsil utiecť do Juhoslávie, no horthyovskí žandári ho chytili a tri mesiace väznili v Budapešti.

Po návrate na Slovensko sa zapojil do protifašistického hnutia, udržiaval spojenie so sovietskymi utečencami zo zajateckých táborov. V roku 1943 založil spolu s Valentinom Medvedevom-Furmanovom partizánsku skupinu. Nadviazal spojenie so ženijným práporom v Novom Meste nad Váhom, odkiaľ získal zbrane. Nimi v deň vypuknutia SNP vyzbrojil v Lubline mužov, ktorí utvorili jadro oddielu Hurban, súčasť 2. čs. partizánskej brigády J. V. Stalina. Po úteku z koncentračného tábora Auchschwitz bojovali v tejto jednotke aj Alfréd Wetzler a Rudolf Vrba.

Uhrových partizánov prepadli 27. 2. 1945 v Cetune príslušníci Abwehreguppe 218 – Edelweiss a POHG. V nešťastnom boji zahynul aj veliteľ oddielu. Po vojne im na vrchu Roh vybudovali pomník. Milošovi Uhrovi udelili in memoriam Rad SNP I. triedy a Rad červenej hviezdy.

Rodák z Brezovej pod Bradlom **Ján Repta** (8. 9. 1914) pracoval v odevnom závode v Trenčíne. Po návrate z východného frontu pokračoval v ilegálnej činnosti.

V roku 1943 previedol z kopaníc sovietskych utečencov na východné Slovensko k partizánskej skupine Čapajev, ku ktorej sa na krátko pridol. Odtiaľ odišiel so skupinou slovenských partizánov do Turca k Viliamovi Žingorovi, kde sa vytvorila 2. partizánska brigáda M. R. Štefánika.

Koncom augusta 1944 sa Reptovci presunuli k Brezovej, kde sa rozrástli na bojascupný oddiel so 180 mužmi v zbrani. Podnikali bojové a diverzné akcie, ktoré Nemcom spôsobili značné straty. Na Reptovu hlavu nacisti vypísali odmenu 150-tisíc korún. V zime sa jednotlivé čaty rozišli do viacerých oblastí podjavorinského kraja. Podieľali sa na oslobodení Brezovej (7. 4. 1945), vyčistili okolité hory od nepriateľov a nevybuchutej munície.

Po vojne Repta pracoval v hospodárskych funkciách. Podobne ako Uher získal viacero vysokých štátnych vyznamenání. Zomrel 13. 1. 1999 vo svojom rodisku, kde ho pochovali. V roku 2007 ho prezident Ivan Gašparovič povýšili in memoriam na plukovníka.

Martin Krno

Z banditu esesák a potom komunista

V polovici novembra sa podvratná činnosť skupiny Božena skončila po tom, čo Myjavského zaistili Nemci a odvieďli do Serede. Kronika obce Krajné uvádza, že nemecká posádka sa v dedine zdržiavala nepretržite od 20. októbra. Krátko pred zadržaním mal s nimi Myjavský dokonca popíjať v krčme. Zápäť nacisti rozbehli vyšetrovanie a deň po jeho zadržaní zaistili viacerých členov odboja. To potvrdzuje, že Myjavského styky s Nemcami boli reálne.

Ten potom v Seredi záhadným spôsobom vstúpil do jednotky SS, získal dokonca hodnosť po-

ručíka a u esesákov zostal až do marca 1945. Išlo o rotu Luftwaffe, ktorá zrejme mala charakter pracovnej jednotky zloženej zo zajatcov – kolaborantov. Na začiatku januára 1945 dostali rozkaz na presun k Linzu, kde sa podieľali na odpratávaní rumoviska po bombardovaní mesta.

Zaisťený len dočasne

V polovici februára Myjavský z Horného Rakúska utiekol. Do Krajného sa vrátil v uniforme SS. Obdobie do prechodu frontu trávil opäť v horách. Napokon ho zaistil nový veliteľ Uhrovho oddielu Martin Kavický so svojimi

automatčikmi. Ale iba dočasne.

Pavel Myjavský po zadržaní v októbri 1945 existenciu lupičskej bandy vytrvalo odmietal. Keďže mŕtvi už nemohli prehovoriť, vo výpovediach klamal, všetku špinu sa hádal na nebohého Glýra. A tak ho prepustili na slobodu. Zamestnal sa ako výpomocný učiteľ na kopanici U Vankov. Súdny proces sa konal už za zmenených politických podmienok 14. decembra 1948.

Napokon ho odsúdili

Myjavský sa pokúsil zo seba vytvoriť vzorného komunistu. Mal dobré styky s organizáciou KSS

na Turej Lúke, ktorá mu vystavila excelentný kádrový posudok! Taktika mu však nevyšla. Dostal desať rokov straty slobody. Za prítlačujúce okolnosti súd pokladal najmä to, že „ide o človeka inteligentného, ktorý svojimi iniciatívnymi zásahmi u jednotlivých obžalovaných vlastne popudzoval celú tlupu ku trestnej činnosti“.

Ostatní členovia skupiny dostali 2,5 až 3 roky väzenia a od 3 do 5 rokov straty občianskych práv. Jeden spáchal v cele predbežného zadržania samovraždu. Báľ sa, že ho obesia, preto radšej prehltol hrdzavý kliniec. Nezachránilo ho ani operácia.

Pripomienka Krvavej nedele

Jaroslav Bulko, predseda ObIV SZPB Žiar nad Hronom

V nedeľu 21. januára 1945 nemecké nacistické ozbrojené zložky v spolupráci so slovenskými kolaborantmi a slovenskou gardistickou jednotkou Edelweiss zavraždili 148 obyvateľov obcí Ostrý Grúň a Klak. Obe obce následne vypálili.

Ako dôvod uviedli, že obyvatelia týchto obcí aktívne pomáhajú partizánskym jednotkám pôsobiacim v okolí pohoria Vtáčnik. Štáby partizánskych jednotiek sa o plánovanom prepade obcí dozvedeli v sobotu večer 20. januára. Pre krátkosť času nedokázali urobiť všetky opatrenia, aby neohrozili obyvateľov. Ústupom do hôr sa rozhodli nepostaviť

sa na odpor početnej a dobre vyzbrojenej presile. Nemeckí vojaci boli vyzbrojení samohybnými delami a obrnenými vozidlami. Tieto udalosti, čo do množstva obetí, ale aj spôsobu vykonania, sú považované za jedny z najbrutálnejších vojnových zločinov spáchaných na území Slovenska. Do jeho histórie sa zapísali ako Krvavá nedeľa.

Stalo sa už pravidlom, že každý rok koncom januára si pripomíname tieto tragické udalosti. Na pietnom akte sa zúčastnili zástupcovia MO SR, generálneho štábu ozbrojených síl, predseda Banskobystrického samosprávneho kraja Ján Lunter a SZPB zastúpený autorom článku. Na spomienke tradične nechýbali ani domáci – prišlo zhruba 100 obyvateľov obce Ostrý Grúň.

Pamätník, pri ktorom sa konala pietna spomienka na Krvavú nedeľu.

foto: autor

Obete si uctili i gymnazisti

Jozef Marunič, predseda ObIV SZPB Nové Zámky

Členovia ZO SZPB v Štúrove si pravidelne pripomínajú Medzinárodný deň obetí holokaustu 27. januára. Tento rok to však bolo trochu iné. Okrem členov ZO sa na nich zúčastnili aj žiaci štúrovského gymnázia.

Náš ObIV SZPB a riaditeľka školy sa dohodli na vzájomnej spolupráci. Počas vyučovania dejepisu začali organizovať tzv. živé hodiny, ktoré sú tematicky zame-

rané na konkrétne udalosti z dejín. Počas spomienkovej akcie v rámci Medzinárodného dňa obetí holokaustu položili študenti gymnázia veniec k pamätníku

obetiam 1. a 2. svetovej vojny v mestskom parku a kyticu k pamätnej tabuli Marty Holováčovej, ktorá prežila hrôzy koncentračného tábora v Osvienčime.

Holokaust vo svojich príhovoroch dôrazne odsúdili primátor mesta Eugen Szabó a člen ZO SZPB v Štúrove Róbert Šimurka. Kultúrny program zabezpečili študenti gymnázia.

Účastníci spomienkovej akcie pri pamätnej tabuli Marty Holováčovej.

foto: autor

Spomienka na rumunských osloboditeľov

Ján Lakanda, predseda ZO SZPB Pohorelá

V obci Pohorelá sme si 29. januára pripomenuli oslobodenie, za ktoré vďačíme rumunskej armáde.

Na spomienkovom akte sa zúčastnila starostka obce Jana Tkáčiková, tajomník ObIV Brezno Ján

Šulej a členovia ZO SZPB Brezno, ktorých viedol Hláčik.

K pamätníku obetiam z oboch svetových vojen položili účastníci veniec a kyticu kvetov. Zapálili tiež sviečky, čím vyjadrili všetkým padnutým úctu. V krátkom príhovore pripomenul autor tohto článku historické udalosti oslobodenia.

Účastníci pietneho aktu v Pohorelej pri pomníku, kde si uctili svojich osloboditeľov.

foto: autor

Slávnosť v Múzeu holokaustu

Alžbeta Pongrácová, tajomníčka ObIV SZPB Galanta

Počas Medzinárodného dňa obetí holokaustu si pripomíname výročie oslobodenia koncentračného tábora Auschwitz-Birkenau na území okupovaného Poľska. Ide o miesto, kde v rozmedzí piatich rokov nacisti zavraždili 1,1 milióna ľudí.

V Múzeu holokaustu sa uskutočnila aj vernisáž fotografií.

foto: autorka

Z bývalého koncentračného tábora v Seredi vypravili do Auschwitz-Birkenau v roku 1944 päť transportov s viac ako 7400 židovskými spoluobčanmi. Dnes tu stojí múzeum, v ktorom si hrôzy holokaustu pripomíname každý deň.

Pamiatku na nevinné obete si priamo do múzea prišli uctiť členovia SZPB z galantskej oblasti. Múzeum holokaustu umožnilo návštevníkom počas dňa voľný vstup do priestorov bývalého pracovného a koncentračného tábora s možnosťou prehliadky vystavených exponátov.

Pri príležitosti Medzinárodného dňa pamiatky obetí holokaustu sa v priestoroch múzea v Seredi uskutočnila 27. januára aj vernisáž výstavy fotografií českého autora Jindřicha Buxbauma s názvom „Sedmero požehnaní“. Výstava zachytáva svet ultraortodoxných Židov – Chasidov.

Hudobný sprievod na podujatí robili manželka Wernerovci z hudobnej skupiny Pressburger Klezmer Band.

Spolu za zachovanie pamiatky

Slavomír Fijalka, Nitra

Členovia SZPB v Nitre a občianskeho združenia Pamäť histórie oslobodenia spolu s predstaviteľmi organizácií z Poľska – plukovníčkou Martou Koscieleckou (Bractwo liderov), Jerzím Tycom a Mariusom Nizcyporukom (OZ Kursk) položili kvety k pamätníku oslobodenia Nitry.

Slávnostný akt sa uskutočnil pri príležitosti uzatvorenia dohody o partnerstve a spolupráci medzi OZ Pamäť histórie oslobodenia, Bractwo liderov a Kursk, ktorých hlavným poslaním je zachovanie pamiatky na osloboditeľov z radov Červenej armády, ale aj všetkých ostatných hrdinov, ktorí položili svoje životy v boji proti fašizmu a nacizmu na Slovensku a v Poľsku počas 2. svetovej vojny.

Ján Lenický a Slavomír Fijalka (vpravo) s poľskými partnermi pred pomníkom oslobodenia v Nitre.

foto: ZO SZPB Nitra

Revúca si pripomenula oslobodenie

Štefan Haviar

Pri pamätníku osloboditeľov v Revúcej sa 25. januára zhromaždilo niekoľko desiatok obyvateľov mesta, aby si pripomenuli slávne januárové dni roku 1945.

V tento deň vojská Červenej armády a rumunskej kráľovskej armády oslobodili mesto Revúca. Úctu a vďaku osloboditeľom vzdali položením vencov a červených karafiátov predstaviteľia mesta, škôl, ZO SZPB, JDS a OZ ZP.

V hudobno-prozaickom a poetickom pásme účinkujúci pripomenuli hrdinskosť a obetavosť bojovníkov za slobodu a dôležitosť nezabúdať na nich.

Po hymne sa k prítomným prihovril primátor Július Buchta a priblížil prvé dni slobody v Revúcej. Pri oslobodení mesta padli dvaja červenoarmejski, traja rumunskí vojaci a jeden jeho obyvateľ. V závere príhovoru primátor vyzval k ucteniu pamiatky všetkých tých, ktorých životy vo vojne vyhasli, aby sme my mohli žiť v mieri.

Aj v Revúcej si uctili pamiatku osloboditeľov.

foto: Emil Matejka

Výročie v obci Bystré

Miroslav Gešper

V polovici januára 1945 sa vojskám Červenej armády a 1. československému armádnemu zboru v ZSSR podarilo prelomiť nemeckú obranu na rieke Ondava. Vojenské jednotky postupovali bez väčšieho odporu nepriateľa smerom k Prešovu. Oslobodzovali jednu obec za druhou. Samozrejme, nezabíjalo sa to bez strát na obidvoch stranách. Dňa 18. januára vstúpili aj do obce Bystré vo vranovskom okrese.

Práve pri tejto príležitosti si obec Bystré v spolupráci s Oblastným pracoviskom Matice slovenskej vo Vranove nad Topľou, ZO SZPB Vranov nad Topľou 1, ZO SZPB Bystré a Základnou školou v Bystrom, pripomenula 77. výročie od oslobodenia obce spod fašistickej nadvlády.

V úvode spomienkovej slávnosti zaznela hymna SR. Následne prebehol pietny akt kladenia vencov za asistencie Hencovského oddielu Gvardija podľa vojenských štandardov. Samozrejmosťou bola aj čestná salva na počesť padlým hrdinom, ktorí obetovali svoje životy pri oslobodzovaní. Prítomných privítal starosta obce a informoval o priebehu oslobodenia obce a občanoch, ktorí nasadili vlastné životy a podieľali sa na oslobodení.

Na pietnom akte v Bystrom sa zúčastnili aj deti.

foto: autor

Výročie oslobodenia

Mariana Velochová, tajomníčka ObIV SZPB Rimavská Sobota

Dňa 21. decembra si ObIV SZPB spolu s vedením mesta Rimavská Sobota pripomenuli 77. výročie oslobodenia mesta pietnym aktom kladenia vencov pri pamätníku Červenej armády.

Medzi prítomnými bol aj zástupca veľvyslanectva Ruskej federácie na Slovensku. Na akcii nechýbali aj radoví členovia zväzu. Pri pamätníku boli pri príležitosti životných jubileí ocenení dvaja funkcionári: medailou M. R. Štefánika I. stupňa Jozef Pupa a medailou M. R. Štefánika III. stupňa Mária Sobeková.

Predseda ZO SZPB Rimavská Sobota Koloman Migra a člen ÚR Štefan Baláž.

foto: autorka

Úcta obetiam nacistickej zlovoľe

Martin Krno, predseda ObIV SZPB Bratislava

Bratislavskí odbojárni nemohli ani v čase pretrvávajúcej pandémie upustiť od tradičného pietneho aktu pri pomníku venovanom obetiam nacistickej zlovoľe, ktoré zahynuli pred 77 rokmi pri Melku a v Mauthausene.

Začiatkom roka 1945 Tisova vláda odovzdala gestapu niekoľko stovák politických väzňov, ilegálnych pracovníkov, odbojových dôstojníkov, významných účastníkov SNP, ale aj sovietskych

a francúzskych partizánov. Následne ich v piatich transportoch odviekli do koncentračného tábora pri hornorakúskom mestečku Mauthausene.

Prvý s 250 väzňami vypravili Nemci v spolupráci s domácimi kolaborantmi z Bratislavy 19. februára, pričom ich pri Melku rozstrieľali z lietadiel Spojencov, ktorí si mylne mysleli, že sa presúva konvoj Wehrmachtu.

O ďalšej etape obnovy pamätníka prítomných informoval predseda Klubu výtvarných umelcov a teoretikov SZPB Ladislav Skrak.

Veniec k pomníku zavraždeným v Mauthausene a Melku položili (sprava) predseda SZPB Pavol Sečkář, odbojárka Anna Bergerová a predseda ObIV SZPB v Bratislave Martin Krno.

foto: redakcia

Deň delostrelectva v Ružomberku

Róbert Fajta, predseda ObIO SZPB Ružomberok

Členovia SZPB z oblasti Ružomberka a KVH Ostrô si 15. januára pripomenuli Deň delostrelectva položením venca pod Pamätník SNP – Delo na Bystrickej ceste v Ružomberku.

Pamätník bol inštalovaný v roku 1965 na počesť 20. výročia SNP po vzájomnej dohode medzi vtedajším vedením mesta Ružomberok, Liptovského múzea a Vojenského útvaru. Symbolizuje boje o kótu vrchu Ostrô, kde sa odohrávali ťažké boje medzi nemeckou armádou a povstaleckou armádou.

Boje o kótu Ostrô sa začali 15. septembra 1944

a skončili sa 28. októbra 1944. Prevaha nepriateľa však viedla k stiahnutiu povstaleckých vojsk k Liptovskej Osade a Korytnici. Tým sa začala nová etapa SNP. Časť armády prešla na partizánsky spôsob boja proti okupantom.

V roku 2021 boli priestoru pamätníka odstránené náletové dreviny a samotné delo upravili novým náterom. Na tejto práci sa podieľali za finančnej pomoci MSU Ružomberok vojaci Vojenského útvaru z Ružomberka a členovia našej oblastnej organizácie.

V priebehu roka 2022 pamätník obohatia nové informačné tabule a úprava výstupového chodníka k samotnému delu.

Účastníci osláv Dňa delostrelectva v Ružomberku.

foto: autor

Jubileá 80 rokov sa 22. februára dožíva ing. Pavel Mihók. Ako bývalý predseda MNV, resp. starosta a predseda ZO SZPB v Topoľčiankach sa zaslúžil o vybudovanie pamätníka na námestí obesenému holandskému a francúzskemu partizánovi počas 2. sv.vojny. Spoluprácou so súčasným zastupiteľstvom sa zaslúžil o organizovanie spomienkových zhromaždení a brannosportových podujatí v obci, na počesť významných výročí protifašistického odboja.

- **Bačkov:** Mária Hudáková 75 rokov.
- **Banská Bystrica:** Veronika Vajdová 81, Mária Ursínyová 81, Darina Vidrová 80, Božena Kapustová 84 a Mgr. Daniela Kucelová 80 rokov.
- **Bojnice:** Ing. Rastislav Lauko 82 a Jolana Hraňová 86 rokov.
- **Bratislava:** Anna Bergerová 92 rokov.
- **Brezno:** Marta Paulusová 70 rokov.
- **Brusno:** Viera Krakovská 70 a Tibor Lípka 80 rokov.
- **Čaňa:** Gejza Andres 81 a Mária Sotáková 80 rokov.
- **Čierna nad Tisou:** Peter Urban 50 rokov.
- **Cinobaňa:** Mária Palíková 81 rokov.

- **Egreš:** JUDr. Pavel Ferenc 70 rokov.
- **Gemerská Poloma:** Mária Ďuričková 86, Lýdia Sústričková 75, Albína Ďuričková 70 a Ján Chanas 70 rokov.
- **Giraltovce:** Anna Beláková 55 a Ján Gdovin 86 rokov.
- **Horná Mičiná:** Milota Martincová 75, Juraj Baran 70 a Anna Obrcianová 75 rokov.
- **Hrušov:** Cecília Bendíková 82 rokov.
- **Hunkovce:** Ladislav Laca 58 rokov.
- **Kokava nad Rimavicou:** Zuzana Svitekova 85 a Ida Cevarová 83 rokov.
- **Kordíky:** Emília Hríbiková 75 rokov.
- **Košice:** Ondrej Čierny 84, Zu-

zana Guľašiová 85, Ján Andrášik 80 a Šarlota Lošáková 82 rokov.

- **Krajná Bystrá:** Mária Guloová 70 rokov.
- **Kysta:** Jozef Borčík 50, Jozef Fedor 81 a Jozefína Hatráková 60 rokov.
- **Liptovská Teplička:** Marta Knappová 90 rokov.
- **Lučenec:** Eva Korimová 70, Karol Brém 65, Ing. Alena Rezková 55 a MUDr. Mária Kuníková 92 rokov.
- **Malé Ozorove:** Mgr. Milan Dolák 55 rokov.
- **Medzibrod:** Eva Samuelčíková 60 rokov.
- **Medzilaborce:** Katarína Gicová 70, Martina Pirová 50, Andrej Prochyra 75 a Miloš Sliž 50 rokov.
- **Nižný Žipov:** Ing. Peter Laco 60 rokov.
- **Nové Mesto nad Váhom:** Mária Jangegová 94, Elena Pribrachová 89, Vladimír Ješko 86, Anna Dekanová 82, Ivan Michalšík 82, Jozef Kabát 82, Antónia Pristachová 80,

Ladislav Nosál 75, Anna Podhradská 75 a Tibor Kubica 70 rokov.

- **Očová:** Milan Bažik 75 rokov.
- **Parchovany:** Alžbeta Koscelanská 98 rokov.
- **Pohorelá:** Mária Kanošová 84, Anna Lakandová 70 a František Tlučák 70 rokov.
- **Poltár:** Ladislav Kamenský 83 rokov.
- **Prašník:** Emil Škodáček 60 rokov.
- **Rožňava:** Irena Hatalová 75, Priška Jevtušenková 92 a Magdaléna Majgutová 80 rokov.
- **Sečovce:** Anna Svatková 91, Anna Bajusová 91 a Adriána Popíková 40 rokov.
- **Svidník:** Ján Kurečko 84 rokov.
- **Tomášovce:** Ján Mičuda 30 rokov.
- **Trebišov:** Jozef Capík 65, Ing. Dušan Vernus 70, MUDr. Jozef And'ál 75 a Michal Siedlecký 87 rokov.
- **Uderiná:** Irena Galádová 70 a Anna Krnáčová 60 rokov.
- **Utekáč:** Jolana Furáková 75,

Ján Vrábel 86 a Jolana Goldschütterová 80 rokov.

- **Vidiná:** Štefan Vrábel' 81 rokov.
- **Vyšná Olšava:** Gabriela Demjanová 45 rokov.
- **Zemianske Kostol'any:** Jozef Ďurta 75 rokov.
- **Ziar nad Hronom:** Milan Kompas 83 a Anna Beňová 70 rokov.
- **Žilina:** Emília Krkosková 70 rokov.
- **Zvolen:** Eva Bučková 80, Aurélia Ostrolická 75 a Mgr. Zdenko Baranec 50 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme.

Navždy sme sa rozlúčili

Michal'any: s 71 ročnou Annou Zuskáčovou.

Česť jej nehynúcej pamiatke!

Jozef Pupala, predseda ZO SZPB arm. gen. L. Svobodu v Čiernom Potoku

V Rimavskej Sobote nás 29. januára navždy opustil bývalý príslušník 2. ukrajinského frontu plk. v.v. Ladislav Sládek. „Saldyk“, ako ho spolubojovníci volali, sa po úraze v novembri dostal do nemocnice. Napriek dočasnej stabilizácii v nej skonal. Rozhovor o jeho živote s ním priniesol Bojovník na začiatku roka.

Skonal slovenský červenoarmejec

Nepomohla ani pomoc Mariána Bodolla, Slavomíra Skaláka, Alžbety Pupalovej a Marcela Reichela, ktorí nezištne hrdinovi darovali krv.

Opustil nás skromný človek, ktorý sa do protifašistického odboja zapojil ako 16 a pol ročný mládelec a po vojne sa stal vojakom z povolania. V roku 1965 sa počas záchranných prác pri povodniach prvýkrát stretol s Alexandrom Dubčekom.

Po odchode do dôchodku sa o svoje zážitky a bojové skúsenosti delil s mladými na základných a stredných školách, i s vojakmi. Poznali ho žiaci, študenti a vojaci od Cinobane, Poltára, Rimavskej Soboty, Jesenského Tisovca, Tornale, Dobšinej, Rožňavy.

Pokiaľ mu to zdravotný stav dovolil, nevynechal dobrovoľné odbery krvi v rámci Kvapky krvi v Tornali a Gymnáziu I. Kraska v R. Sobote, ale najmä v Čiernom Potoku. Pri pozdrave a poďakovaní dar-

com krvi nezabudol zdôrazniť radosť, že krv tečie v mieri k záchrane životov a obnove zdravia.

Pohreb 3. februára s vojenskými poctami organizoval GŠ ASR. V mene jeho náčelníka položil k truhle veniec plk. Oliver Toderiška, za ministerstvo obrany a vojnových veteránov gen. riaditeľka odboru sociálnej politiky Ľubica Fúsková a Richard Zimányi, za ruské veľvyslanectvo jeho prvý tajomník Sergej Nikitin, za Klub GS gen. Stanislav Petrenec, za KVV SR Štefan Gabmayer. Za ÚR SZPB sa so zosnulým rozlúčil jej tajomník Viliam Longauer.

Väčšina vyššie menovaných, i autor článku, sa rozlúčila aj príhovorom. Sústrastný telegram zaslal i minister Jaroslav Naď.

Vdova Ružena Sládeková aj touto cestou ďakuje všetkým účastníkom a armáde za dôstojnú rozlúčku s jej manželom.

Česť jeho pamiatke!

Smutná rozlúčka

Eva Mlyneková, tajomníčka ZO-SZPB Nitra – Dolné mesto

Piateho decembra sme blahoželali k 99. narodeninám dlhoročnej členke našej základnej organizácie Aurélii Šafárikovej a 26. januára 2022 nás navždy opustila. Rozlúčili sme sa s ňou o dva dni neskôr.

Veľkú časť jej života naplňala starostlivosť o manžela Jozefa, ktorý sa z Povstania vrátil s podlomeným zdravím a ostal invalidným dôchodcom. Živila sa pomocnými prácami, naposledy ako pomocná kuchárka. Našou členkou sa stala po manželovej smrti.

Pokiaľ jej to zdravotný stav dovoľoval, aktívne sa zapájala do práce v organizácii. Bola držiteľkou Pamätnej medaile v roku 2004, Medaile za obetavú prácu udelenú v roku 2021 a viacerých čestných uznaní a pamätných listov.

Česť jej pamiatke!

Za Veronikou Balážovou

Eva Mlyneková, tajomníčka ZO SZPB Nitra – Dolné mesto

Štyri dni pred 101. narodeninami nás opustila naša dlhoročná členka Veronika Balážová. Ako 20-ročná sa vydala za Michala Baláža, ktorý odišiel do SNP ako príslušník 1. československej armády.

V novembri 1944 padol do nemeckého zajatia a bol odvedený do koncentračného tábora v Buchenwalde. Pobyť v ňom mu zdravie podlomilo natoľko, že v roku 1959 zomrel. Päť detí vchovala pani Balážová sama. Jej samotnej už v detstve zomrela mama a zostala ako polosirota s dvoma staršími sestrami.

Od roku 1969 bola aktívnou členkou našej ZO, za čo dostala viaceré čestné uznanie a vyznamenania: Pamätnú medailu 60. výročia SNP, Medailu M. R. Štefánika I. stupňa, medailu Za vernosť. Zároveň bola držiteľkou striebornej Plakety MUDr. Jána Janského za „Darovanie krvi a záchranu života“.

Česť jej pamiatke!

Zomrel francúzsky odbojár

Braňo Ondruš

Vo veku 96 rokov zomrel účastník a hrdina francúzskeho antifašistického odporu počas druhej svetovej vojny Raphaël Esrail. Narodil sa síce v Turecku, ale detstvo a dospievanie už preživil vo Francúzsku. Tam ho zastihla okupácia.

Esrail uzrel svetlo sveta 10. mája 1925 v Magnesii v Turecku. Narodil do sefardskej židovskej rodiny, ktorá hovorila ladinsky. Išlo o starý španielsko-židovský jazyk, ktorý sa dostal postupne do viacerých krajín Európy a používali ho aj židovské komunity v Holandsku, Taliansku, Veľkej Británii, ale aj vo Francúzsku.

Okamžite do hnutia odporu

A práve tam sa jeho rodina presťahovala, keď mal jeden rok. Emigrovala do Lyonu a nakoniec sa usadila v La Croix-Rousse. Esrail ako židovský tínedžer nemohol nevnímať narastajúcu silu nemeckých nacistov a ich spojencov po celej Európe. Nacistický antisemitizmus a francúzske vlastenectvo z neho celkom prirodzene urobilo odbojára od prvých chvíľ útoku na Francúzsko a v hnutí odporu sa neprestal angažovať ani po tom, čo krajina Galského kohúta kapitulovala.

Najskôr sa zapojil do činnosti tajnej organizácie Eclaireuses et Eclaireurs israélites de France (Skauti a izraelskí skauti Francúzska). Išlo o organizáciu, v ktorej sa angažovali najmä mladí Francúzi a Francúzsky a to najmä židovského pôvodu. Počas nemeckej

Raphaël Esrail. foto: Wikipedia

okupácie bol študentom na École centrale de Lyon (Ústredná škola v Lyone) a keďže sa už v skautskej organizácii osvedčil, ako vysokoškolačka ho prijali do jednotnej židovskej organizácie protinacistického odporu Résistance juive en France.

Do koncentráku

Ôsmeho januára 1944 získal falošné doklady a zostal v dome spolupojovníka Rogera Appe-

la, ktorého nacisti zatkli šesť dní predtým. Esraila však čoskoro zatkli tiež a poslali ho do internáčného tábora Drancy. Odtiaľ ho 3. februára 1944 deportovali do koncentračného tábora Auschwitz – Birkenau, kde mu prideliť číslo 173295.

Už na sklonku vojny – 18. januára 1945 – bol Esrail nútený zúčastniť sa na pochode smrti, počas ktorého sa neúspešne pokúsil o útek. Potom ho nacisti poslali do koncentračného tábora Dachau. Prvého mája 1945 ho oslobodili americké jednotky v Tutzingu.

Uchovával pamiatku

Vrátil sa do Francúzska a zostal v Hôtel Lutetia v Paríži, aby sa vzápätí 26. mája vrátil do Lyonu, kde sa jeho rodine podarilo prežiť vojnu. Po vojne sa Esrail vrátil na školu – École centrale de Lyon ako univerzita zameraná na výskum a vzdelávanie v technických vedách zohrala významnú úlohu pri industrializácii Francúzska. Raphaël Esrail sa stal inžinierom v Gaz de France, kde pracoval od roku 1949 do roku 1988.

Po odchode do dôchodku cestoval po Francúzsku ako lektor, aby uchoval živú pamiatku na holokaust. V apríli 2016 ho povýšili na veliteľa Čestnej légie a v roku 2017 vydal spolu s Robertom Lafontom svoju autobiografiu s názvom Náděj na bozk. Esrail zomrel na rakovinu v Lannione 22. januára.

O katolíckej cirkvi a fašizme

Adam Šumichrast, historik

Podľa teórie podkovy (horseshoe theory) krajná ľavica a krajná pravica sa v rámci politického spektra navzájom podobajú obdobne, ako sú opačné konce podkovy blízko seba. Jej zástancovia radi poukazujú na socialistickú minulosť fašistického diktátora Benita Mussoliniho. Čo sa už nedozvieme, je fakt, že možno práve vďaka svojmu mladíckemu politickému presvedčeniu spočiatku nezdieľal presvedčenie o celosvetovom židovskom sprisahaní.

Antisemitické konšpirácie už dávno pred Mussolinim či pred Hitlerom šírili predstavitelia katolíckej cirkvi. Jezuitský pápežský vyslanec Tachhi Venturi takéto názory celé roky usilovne vtlačal ducemu do hlavy. Napr. v roku 1922, keď sa Mussolini dostal k moci, katolícka tlač bežne šírila klasický mýtus o tom, že revolúciu v Rusku spôsobili Židia, že vykonávajú rituálne vraždy či všeobecným cieľom tejto „parazitnej rasy“ je vraj trýzniť a zotročovať kresťanov.

Práve nástup fašistov k moci vytvoril nové šance pre Vatikán, ktorého moc a dosah na taliansku spoločnosť postupne upadali. Dvojstrannou dohodou prišlo k politickej podpore Mussoliniho, ktorý na oplátku prinavrátil pápežskému štátu mnoho stratených privilégií. O problematike vzťahu katolíckej cirkvi, pápeža a fašizmu pojednáva kniha Pápež a Mussolini. Jej autor Davida I. Kertzera za ňu v roku 2015 získal prestížnu Pulitzerovu cenu.

ČO PÍŠU INÍ

Slávna Guernica naspät' v OSN

Tapiséria znázorňujúca slávny vojnový obraz Pabla Picassa Guernica sa vracia do sídla OSN v New Yorku. Pred rokom ju z chodby, ktorá vedie k zasadacej sále Bezpečnostnej rady, odstránili jej majitelia, bankárska rodina Rockefellerovcov. Podľa denníka New York Times išlo o nedorozumenie.

Odstránenie skvostu vtedy nahnevalo generálneho tajomníka OSN Antónia Guterresa. Nelson Rockefeller v amerických novinách teraz vysvetlil, že tapisériu nechal vyčistiť. OSN pred rokom tvrdila, že o dôvodoch nič nevie. Tapiséria je majiteľom Rockefellerovcov. Otec Nelsona ju nechal zhoto-

viť v roku 1955 a bezplatne ju požičal svetovej organizácii. Umiestnením pri sále Bezpečnostnej rady má pripomínať hrôzy 2. sv. vojny. Španielske mesto Guernica sa stalo jej predohrou, keď ho v roku 1937 zbombardovala nemecká Luftwaffe, aby pomohla vyhrať občiansku vojnu fašistickému generálovi Francovi.

Obraz Picassa namaloval v parížskom exile a v roku 1939 ho zveril Múzeu moderného umenia v New Yorku. Do Španielska mal dostať po opätovnom nastolení demokracie. Monumentálne dielo s rozmermi 350 na 777 centimetrov je v madridskom múzeu kráľovnej Sofie od roku 1981.

Picassova Guernica na múre.

foto: Papamanila, Wikimedia

Holandánka hajlovala v Auschwitzu

Poľská polícia zatkla holandskú turistku, ktorú prichytili ako hajlovala pred vstupom do koncentračného tábora Auschwitz. Informoval o tom spravodajský server BBC.

Išlo o 29-ročnú ženu, ktorá s nacistickým pozdravom vstúpila do súčasného múzea, pripomínajúceho najhoršie podoby holokaustu. V tomto tábore pozabíjali aj mnohých slovenských občanov. Celkovo tam nacisti vyhladili 1,1 mil. ľudí, predovšetkým Židov, ale tiež Poliakov, Rómov a sovietskych vojnových zajatcov.

Holandánka policajtom tvrdila, že išlo o pokus o vtip. Za tento čin si vyslúžila masťnú pokutu, voči ktorej sa neodvolala a sľúbila ju zaplatiť. S nacistickým pozdravom pózovalo pod nápisom Arbeit macht frei, keď ju fotil jej manžel „na pamiatku“.

Rusko-americký návrh

Prezident Ruského inštitútu pre svetovú ekonomiku a medzinárodné vzťahy IMEMO Alexander Dynkin a bývalý vysoký riaditeľ pre Rusko v americkej Národnej bezpečnostnej rade počas vlády G. Busha ml. Thomas Graham navrhujú plán, ktorý pomôže utliť aktuálne napätie medzi Ruskom a Západom. Článok o ňom zverejnili v ruskom denníku Kommersant.

Obaja veria, že je možné nájsť kompromis medzi ruským ultimátom zatvoriť dvere NATO pred postsovietskymi krajinami a rúznym odmietnutím Washingtonu prevziať takéto záväzky. Myslia si, že existuje diplomatické riešenie,

ktoré prinesie mier a stabilitu. Cesta k úspechu je podľa nich dlhá a namáhavá, no existuje a vyžaduje flexibilitu a kreativitu na oboch stranách. Odborníci si myslia, že v prvom rade je potrebné zaviesť obmedzenie vojenských operácií pozdĺž hraníc NATO-Rusko. Zároveň by malo existovať moratórium na rozširovanie NATO na východ. Komentátori navrhujú aj vyriešenie súčasných a zmrazených konfliktov v postsovietskom priestore a na Balkáne, ako aj aktualizáciu Helsinských dohôd z roku 1975. Tie vytvorili dnešnú Organizáciu pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe a formulovali koordinované princípy medzinárodných vzťahov, ktoré sa stali základom zníženia napätia medzi Východom a Západom.

Pripravili Braňo Ondruš

Galéria odboja

O **Jozefovi Kostkovi** sa dá nesporne hovoriť ako o vrcholnom zjave vývinu moderného slovenského sochárstva. Spolu s Rudolfom Pribišom tvoril sochársky ekvivalent bratislavskej vetvy Generácie 1909.

Narodil sa 29. januára 1912 v Stupave. Slávny džbánkar, náš prvý národný umelec Ferdiš Kostka, mu bol strýkom, u ktorého sa talentovaný synovec remeselné vyučil. Neskôr študoval v Brne na Umelecko-priemyselnej škole a na pražskej AVU u prof. Karla Dvořáka. V rokoch 1938 a 1939 absolvoval študijný pobyt na École des Beaux-Arts v Paríži.

Po návrate do vlasti pôsobil na Oddelení kreslenia a maľovania SVŠT. S Jánom Mudrochom usporiadal dve pozoruhodné výstavy. Na rozdiel od svojho kolegu pokračoval v pedagogickej práci. Išlo o obdobie enormných snažení umelcov zoskupených okolo nadrealistických zborníkov Júliusa Považana.

Básnik Rudolf Fabry v roku 1940 uverejnil v časopise Elán recenziu Kostkovej tvorby. Neskôr vyzdvihoval aj ostatných mladých pokrokových umelcov ostro odsudzujúc ľudácke protiumelecké ťaženia a heslá o tzv. zvrhnutí umení. Kostka sa síce nezúčastnil na Povstaní, no vyjadril námety tejto dejinnej udalosti. Už v roku 1941 bol v kontakte s Annou Onderkovou, neskoršou manželkou partizánskeho veliteľa Ľudovíta Kukorelliho.

Keď som v roku 1979 kompletizoval na výstave v Banskej Bystrici autentický výtvarný obraz SNP, Kostka poskytol súbor povstaleckých a protivojnových kresieb. Už v roku 1945 namaloval portrét Anny, od roku 1948 Kostkovej. Majster žil teda v radostnej ilegalite, keďže sa nevyjadroval o svojej účasti na protifašistickom zápase slovnou, ale tvorbou. Zaštitil Annu Kukorelli v čase, keď svedčila o formovaní a činnos-

ti partizánskeho zväzku Čapajev na východnom Slovensku. Na sklonku svojho života sa pani Anna stala členkou nášho Klubu výtvarných umelcov a teoretikov, aj ona sa totiž realizovala výtvarne, na báze textilu. Po úmrtí svojho druhého manžela 30. septembra 1996 usilovne zhromaždila a dobudovala súkromnú galériu venovanú uzavretému dielu Jozefa Kostku. V novembri 1950 mu odhaľovali vrcholné dielo pomníkovej tvorby – Pamätník SNP v Partizánskom, krátko predtým sochu Víťazstvo, symbol oslobodenia Bratislavy Červenou armádou neďaleko SND. V nasledujúcom roku vyhral prvú súťaž na výtvarné riešenie Slavína, ktoré sa však nezrealizovalo. Od roku 1955 mohla verejnosť na Donovaloch pred Športotelom, dočasným sídlom SNR a velenia Povstania, obdivovať pomník Návrat partizána – jar 1945. Žiaľ, necitlivo sme nechali toto pamätné miesto obstať novými rekreačnými zariadeniami. Z roku 1963 pochádzajú Kostkove dve alegorické dievčenské súsošia na Slavíne.

Druhú, národnú dimenziu vidíme v jeho diele z toho istého roku: v náhrobku Ľudovíta Štúra v Modre s názvom Slovenská jar. V roku 1975 dokončil skulptúru Pochodeň pred treťou budovou Matice slovenskej v Martine. V tvare pochodne dokončil ešte v roku 1971 kamenný pútač na Železnej Studienke v Bratislave – pomník prvého prvomájového zhromaždenia robotníkov na Slovensku z roku 1890.

Kostkovi udelili titul národný umelec v roku 1967. Ako profesor na VŠVU odchoval také výtvarné osobnosti ako V. Remeň, T. Kavecký, L. Berák, M. Ksandr, F. Patočka, V. Kompánek, J. Hovorka, J. Jankovič, P. Roller, Š. Prokop, M. Palko, J. Barinka, J. Meliš, J. Kočíš, P. Tóth, bratia Hložníkovi a Šickovci.

PhDr. Ladislav Skrak

Hlava partizána z pomníka SNP v Partizánskom II, bronz 1949, SNG.

Pamätník SNP na Donovaloch Návrat partizána – Jar 1945, žula bronz 1954.

Vďaka, súsošie Pamätníka Červenej armády na Slavíne v Bratislave, bronz 1963.

Víťazstvo, statua Pamätika oslobodenia Bratislavy Červenou armádou, mramor-bronz 1950.

Dobrá rada nad zlato

Pozor na poľské potraviny

Braňo Ondruš

Toto nie je obchodný súboj potravinárov z dvoch krajín. Poľské potraviny sú naozaj málo kvalitné a niektoré či dokonca mnohé môžu byť aj zdraviu nebezpečné. Netvrdí to konkurencia, ale poľský najvyšší kontrolný úrad.

V Poľsku totiž kvalitu a zdravotnú nezávadnosť potravín či poľnohospodárskych produktov kontrolujú až tri rôzne inštitúcie. Poľský kontrolný úrad prešetroval, ako fungujú a najmä ako navzájom spolupracujú a koordinujú svoju činnosť. Výsledky kontroly prekvapili aj samotných kontrolórov: zistili, že medzi inštitúciami sú vážne problémy a svoju činnosť nevykonávajú účinne. V praxi to znamená, že nie je jasné, kto má kontrolovať čo a koho. Kontrolné potravinárske orgány medzi sebou nekoordinujú ani samotnú kontrolnú činnosť, ale ani si dostatočne nevymieňajú informácie o kontrolách potravín a ich výsledkoch.

V konečnom dôsledku teda veľa potravinárskych výrobkov a výrobcov funguje bez akejkoľvek alebo bez dostatočnej kontroly. V Poľsku v skutočnosti nevedia takmer nič o mnohých produktoch, určených pre konzumentov. Navyše sa ukazuje, že ešte menej pozornosti venujú poľské kontrolné orgány potravinám určeným na vývoz.

Takže: poľské potraviny sú u nás síce lacné, ale ak ich kupujete, netušíte, čo je v nich, ako sa vyrábali a už vôbec si nemôžete byť istí, že niekto v Poľsku skontroloval ich kvalitu a zdravotnú nezávadnosť. A keďže v EÚ sa kontrola dovezených potravín robí len náhodne, naša inšpekcia nemá šancu nahradiť poľskú.

Poľským potravinám sa preto radšej vyhnete a kupujte slovenské.

pomôcky: SÁSA, EA, INSEL, RAID, ITE	zdvorilo žiadaj	1. časť tajničky	autor výroku: HONORÉ de BALZAC	všetko v poriadku	solmizačná slabika	operadlo	2. časť tajničky	zovretím upevní	deň, po anglicky	rieka v Rusku	žalár	stala sa ťažkou
EČV Piešťan			somár					patricie Udovi				
solmizačná slabika			kyprí motikou hmyz podobný včelám				3. časť tajničky sídlo v Peru					
osobné zámeno				lipové porasty Armáda slov. republiky						predložka polovačka		
obec pri Zvolene					naďalej príbuzné				polihuj lomoz			
narovná niečo ohnuté ostrov, po nemecky								domáce zvieratá hrdlačil				
rímska dvojka			hovorím nájazd, po anglicky					roztkikal trnitý ker				
bývalá skratka Nemecka				značka tantalu pohla			činnosť na zábavu Park kultúry a oddychu			asýrsky boh mesta Eridu azda		
stiahnutia					šupina z obilia značka argónu						EČV Krupiny značka hliníka	
mužské meno						4. časť tajničky						
debna					náročie			vylieval				

Správne vylúštenie tajničky z č. 2 znie: **Komu nestačí málo tomu nestačí nič.** Knihu posielame **Pavline Hudkovej zo Žiliny.**

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

ZRNKÁ HUMORU

Zdá sa, že studnica vtípkov z fiktívneho Rádía Jerevan, ktorý odpovedá na otázky svojich poslucháčov, je nevyčerpatel'ná. Prinášame teda ďalšie.

Môj známy z USA mi píše, že má taký veľký pozemok, že keď ráno vyrazí autom, do večera ho celý neobide. Je niečo také možné aj u nás?

Samozrejme, je to možné, aj my máme také autá.

Môže si priemerný sovietsky občan kúpiť Volgu?

Určite. Ale načo by mu bolo také obrovské množstvo vody?!

Američania sa vystatujú svojou bytovou kultúrou. Existuje aj u nás byt 3+2?

Isteže, zemľanka tri metre od cesty, dva metre pod zemou.

Je pravda, že sovietske hodinky chodia ako švajčiarske?

Nie, sovietske idú oveľa rýchlejšie! U nás sú aj trpasľáci najväčší na svete.

Je možný život na Mesiaci?

Domnievame sa, že za priaznivejšej konstelácie hviezd by

sa dalo žiť aj v Sovietskom zväze.

Ako to, že súdruh Brežnev tvrdí, že kráčame ku komunizmu, pritom nemáme čo jesť?

Ale veď súdruh Brežnev nikdy nesľuboval, že vás bude po ceste kŕmiť!

Je pravda, že polovica členov ústredného výboru sú hlupáci?

Kdeže! Veď polovica členov ústredného výboru nie sú hlupáci.

Existuje v Sovietskom zväze cenzúra tlače a rozhlasu?

V zásade nie, ale žiaľ, nie je sa v súčasnosti možné touto otázkou podrobne zaoberať.

Možno sa milovať aj počas štátneho sviatku?

Áno, no výlučne s vlastnou manželkou, aby radosť z toho neprevýšila radosť zo štátneho sviatku.